

A „KÖNYVES KÁLMÁN” REGÉNYTÁRA

AMOR VERUS

REGÉNY

IRTA:
SCOSSA DEZSŐ

PATAKY LÁSZLÓ EREDETI RAJZAIVAL

„KÖNYVES KÁLMÁN” magy. irod. és könyvker. részv. társ.
BUDAPEST, 1893.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-025-9 (online)
MEK-16349

TARTALOM

SCOSSA DEZSŐ: AMOR VERUS

ABONYI ÁRPÁD: LIVANSKO POLJE

ADORJÁN SÁNDOR: A GYÜLÖLT ASSZONY

I.

A lawn-tennis-pálya szokatlanul élénk volt. Két társaság labdázott a gyepen. Az egyik oda-szorult a park tisztásának szélére, a hol már a platánok szegélyzete állott, a másik emitt röpítette a tennis-ballokat a padok előtt.

Ezeket a mamák foglalták el, élénk figyelemmel kísérve a játékokat, a melynek zaja betöltötte az árnyas, elhagyott fasorok csendjét. Csupán egy fiatal ember osztozott velük ebben a szemlélődésben, Ignyin Miklós.

Nem játszott, mert a fürge ugrándoazást nem tartotta természetéhez illőnek, de azért részt vett a matsch-ban s a pointokat olvasta. Ez teljesen elfoglalta, úgy hogy a „falsch”-ok komoly ránczokat idéztek homlokára s ha a labda a hálóba ütődött, felsziszszent, mintha fájna neki.

Alig is vett tudomást arról a társalgásról, a mit mellette a padon ülő tekintélyes úrnők folytattak. Széles homloka alá temetett nagy szemei oda voltak tapadva egészen azokhoz a fehérblouzos alakokhoz, a kiknek karcsú derekuk kinyúlt, mikor a raquette-ekkel a labdákat kiütötték s arczuk égett a játék hevében.

- Ma roppant szerencsével játszik Jerina kisasszony! - mondta egy párszor, inkább hogy elfogultságát rossz néven ne vegyék szomszédai.

Azok ilyenkor jelentős pillantásokat váltottak, vagy megbökték egymást s aztán tovább folyt a játszó kritizálása.

Nagyon jól tudták Ignyin Miklós érdeklődését a szép Herbics Jerina iránt. Tudta és tárgyalta az egész kis város maroknyi úri népe, a melynek ez a dolog nem csekély fejtörést okozott.

Egészen másként indult ez a viszony, mint a hogyan a kis város szerelmi történetei lebonyolódni szoktak. A leány finyás volt és nagyralátó, a férfi határozatlan, sőt gyáva. Amaz nem csinált titkot belőle, hogy igényei túlmennek Ignyin Miklós egyéniségén, emez nem merte megtenni az elhatározó lépést, mintha csak attól félt volna, hogy ha balul üt ki az reá nézve, egész életére sajtó sebet kap szíve.

A hatalmas, vállas alakot pedig egészen szíve kormányozta. Túl volt már a harminczon, s az az érzelem, a mely hatalmába kerítette, nem ifjúi szeszély, nem múltó felhevülés, hanem komoly, férfias szenvedély volt, amiért mindent képes lett volna áldozni.

Türt és várt abban a reményben, hogy a viszonyok kedvére alakulnak. Hiszen az elkényeztetett gyermekleánytól nem is várhatott komoly elhatározást ma még. Hagyta hát mulatni, csapongani fiatalságának boldog korszakában s élt a varázs alatt, a mit szépsége, szeszélyei, közelléte gyakoroltak reá, titkon pedig táplálta azt az éltető hitet, hogy egykor magáénak vallhatja majd, a kit annyira szeretett.

- Nikó! Kérem Nikó!

Jerina hívta. Egy nagy maczko esetlenségével ugrott fel és poroszkált a játszó közbe. A leány levette szalmakalapját s felé nyújtotta.

- Ugyan tegye félre, kérem!

Ignyin Miklós erős, fekete szemöldökei reszkedtek s a vér csontos arczába szökött. Mindig zavar fogta el, ahányszor csak ezzel a leánynyal állott szemben s most zavara még nagyobb volt, hogy a szalmakalap alól kiomlani látta azt a sűrű fekete haját, a melyet akár egész életén át simogatni, csókolni szeretett volna, hogy felé villant annak a sötét szempárnak a tekintete, a mi mindig villanyos áramot hajtott át testének minden porczikáján.

- Majd vigyázok rá, - mondta a nélkül, hogy tudná mit csinál.

Egy labda épen ott repült el a feje fölött.

- Menjen az útból, menjen! - kiáltozták túlról.

- Vigyázzon, leütik a kalapját! - mondta Jerina s aztán elnevette magát, - oh be furcsa maga!

A másik perczben már ott szökdécselt újra, és egyik kezét sárga bőr-övébe dugva, várta, míg ellenfele neki prezentál.

Ignyin Miklós félreállt a négyszögből, kezében a széles karimájú szalmakalappal. Egyáltalán nem tudta, hogy mit kell csinálnia.

- Milyen ügyetlen! - mondták amott a padon.

- Nem csoda, hiszen eddig alig fordult meg valamire való társaságban. Hol szerzett volna egy kis sliffet?

- Kár, mert jó fiú.

- Jó és ostoba szegény. Mit ér a kezében az a nagy vagyon, mikor az is kielégíti, ha valami kis korcsmában töltheti estéit a megyei irnokokkal.

- Oh! hiszen azon segítve lesz, amint nőül veszi Herbics Jerinát.

Összebújtak s úgy feszegették ez érdekes témát.

- Már is jótékonyan hat reá a leány társasága. Ruhája választékos, sohsem jár keztyű nélkül s gondot fordít nyakkendője csokraira. Hejh! azelőtt senki sem látott ilyet a nyakán.

- Én is azt mondom, inkább adjon a leány egy gazdag férjnek nevelést, semhogy valami jól kinevelt svihák költse el azt a kis vagyont, a mi reá néz.

Helyeslőleg bólintgattak s egy pillanatra szétváltak az összedugott fejek, mintha csak ott keresnék az argumentumot kijelentésük támogatására, a fák lombjai között.

Ignyin Miklós lassan átsompolygott a másik labdázó társasághoz, a melynek nagy szüksége volt reá, mert a tennis-ballok minduntalan fölrepültek és eltűntek a platánok sűrű leveles koronái között.

Épen ott ágaskodott egy fa alatt, hatalmasan megrázva annak megkaparított egyik ágát, úgy hogy a levelek és valami rejtett madárfészek tollai vegyesen hullottak alá.

Emitt valami malicziózus megjegyzést tehetett erre a jelenetre a hölgyekkel labdázó huszárhadnagy, mert egy pillanatra lebecsátották raquette-jeiket és oda figyeltek.

- Vigyázzon Nikó, hiszen az egész ledönti! - nevetett Jerina.

A padon ülők figyelmét nem kerülte ki ez.

- Volna csak az én leányom, majd kinyitnám a szemeit. De szegény Herbicsné, az ő sokféle bajával -

- Mit tehetne kérem, - ha egyszer nem szereti?

- Édesem, most már bajos, az bizonyos. De úgy kellett volna nevelni, hogy ne úgy nőjön, fel, mint a bogáncs. Mit fog elérni vele, ha mindenkit megszúr s maga az első érintésre letörik.

- Ah! ah! mondom, a pesti nevelés teszi, ahol megtanítják a leányokat mindent lenézni, kicsinyelni, a mit itthon hagytak, megtanítják a szép külső mindenkifölött való becsülésére, de nem tanítják meg arra, hogy az embereket és dolgokat a maguk igazi becse szerint mérle-
geljék.

- Ejh! hát mért hagyja magát az orránál vezetni? Hiszen akárki után nyúl, megkapja, nem szorul arra a pár láncz földre, a mi a Herbics-vagyomból még tiszta.

Nyilvánvaló volt, hogy a beszélő úgy adta volna oda leányát neki, amint előtte állott, csak intenie kellett volna.

Ignyin Miklós azonban nagyon el volt foglalva. Odaát két kis leány is részt vett a parthieban, egy halvány szőke gouvernante felügyelete alatt. Ezeknek most kedvük kerekedett Nikó bácsi üldözésére. Erővel a nyakára akartak felmászni, s mikor erre nem mutatott kedvet, a kezében tartott kalapot próbálták elkapni. Komikus forgás támadt belőle, úgy hogy a zaklatott csaknem beleszédült.

De ennek daczára is amott jártak szemei, a hol Jerina most nagy ügyességgel ütötte vissza a huszártiszt labdáit.

- Nézzék csak kérem! - hangzott fel a padon, - az egyik szeme mindig a leányon van. Nos, ugy-e?

- Hát csoda-e, mikor Jerina kaczerkodik vele?

Elitelték a leány magatartását. Ha nem kell neki, miért bolondítja?

- De mikor ő azt szeretné, hogy mindenki az ő lábai előtt heverjen, mindenki az ő dicsőségét hirdesse.

- Igen, mindenki, a tisztok és a polgári fiatalság egyaránt. Vagy van-e szükség arra, hogy mindig a nyomában járjon egy pár?

Jelentősen integettek a huszártiszt felé, a kinek deli, karcsú termete oly előnyösen ütött el annak a másiknak robusztus alakjától.

Szemendry Ákos semmiben sem különbözött a városban állomásozó aransujtásos vitézektől. Lovagolt és tánczolt, szerette a bort és a cigányt s a mi egyéniségének kiváló érdekességet kölcsönözött, azt azok az ügyes pose-ok képezték, a miket lóhátról tudott csinálni a lányos házak ablakai előtt.

Ugy mondták, hogy vagyona se volt több, mint társainak s azért titokban az ő dolmánya alatt is élt az után a kellemes élet után való vágyakozás, a melyet egyik-másik tiszt-társ házasság révén teremtett.

Ezek fényes ruhájukkal a birtokos családok tekintélyét emelvén, a gondtalan jóllétet kapták cserébe. Díszes fogatokon jártak ki a gyakorló térre, igazi vérlovakon vadásztak és olyan arczkifejezéssel néztek szét páholyukból, mintha csak azért szolgálnának, hogy a kis város lanyha társaséletében az unalom ellen biztosítsák magukat.

Egészen megszokottá lett, hogy az előkelő lányok huszártisztekhez menjenek férjhez, s csak az áskálódó irígység káröröme hallatszott, hogyha ezek a házasságok nem épen szerencsésen végződtek. Elválás és anyagi romlás egyformán napirenden volt a kisvárosi élet színjátékában, de a fényes nevek és aranyos egyenruha kultusza nem szenvedett csorbát.

Szemendry Ákos kicsi szőke fejét szivesen pihentette volna meg valamelyik gazdag parthie kebelén. Azt látta, azt hallotta mindig, hogy ez az igazi élet, ez a katona sorsa, végcélja, hivatása.

Nem ért rá gondolkozni ez elvek erkölcsi alapja felől, de érezte, hogy a korcsmai élet unalmait csak azoknak az olajbarna arcú szépségeknek körében tudja felejtetni, a kik villogó szemekkel csaknem felégették.

Voltaképen nem tudta még, hogy melyiknél fog megállapodni. Szenvedélye hullámozott, de a hullámozás csak akkor vált veszesebbé, mikor Jerinát megismerte. Annak a barna szépsége, fényes fekete haja olyan nagyon illett az ő szőke ségéhez! Aztán ingerelte, hogy az a másik, az a gazdag, verseng vele, a kit ő úgy mint társai kinevettek, semmibe sem vettek.

A Herbics-vagy on nem volt ugyan valami nagy, de a család értett hozzá, hogyan kell annak értékét, jövedelmét eldicsérni, hogyan kell a látszatot úgy alakítani, mintha kifogyhatatlan volna. Herbicsné, folytonos csúzos bánatmai közepette is tudott ragyogó képeket rajzolni nem létező nagybátyákról, a kik odalenn a Szerémségben óriási erdőket művelnek, történeteket távoli nagynénikről, a kiktől levelek érkeztek, a melyek a kis Jerina kiházásítására fényes ígéretek et tartalmaztak.

Szemendry Ákos nem volt az az ember, a kit mindez elkápráztatott volna. Még annak is csak félig adott hitelt, mikor a leány füleiben borsónyi boutonok, nyakán aranycolier-ek váltakoztak, a távoliak szeretetének bizonyágaiként.

Egyelőre csak játszott vele, hogy Ignyin Miklóst boszantsa, elejtett szavait, a mikből talán Jerina tőkét kovácsolhatott volna, másnap lerombolva s egészen úgy viselkedve, mintha legkevésbé sem érintené, hogyha mindjárt férjhez is menne.

Lehetőleg drágán akarta magát feláldozni s rátartós lett, mikor megtudta, hogy Herbicsék eldicsekedtek látogatásaival, habár ez összeköttetés azzal az előnnyel járt volna reá, hogy azonnal az egész vagy on élvezetébe juthatott volna, mert Jerina özvegy anyján kívül senkivel sem birt.

Mindez nem volt titok azok előtt, a kik ott a kis város parkjának padjain e viszony feszegetésével mulattak. Szinte beesteledett, mikor újra arra a végeredményre jutottak, hogy nem lehet tudni, miként fog a kérdés megoldatni.

A nyári alkony sűrű homályt vont a platánok alá, a virágok illata szürödött a lehült légkörbe s a nyugalomra térő madárcák bucsú-csicsergése hallatszott, mint valami ájtatos ima elhaló szótagolása.

A társaság felkerekedett s hazafelé indult a városban vezető fasoros úton, a hol már vacsora utáni sétáját végezte a külső utcák szegényebb népe.

A gouvernante legelől haladt a gyermekleányokkal, nyomukban Szemendry Ákos Jerinával, egészen halk beszélgetésbe merülve, aztán a többiek Ignyin Miklós kísérete mellett, a ki még mindig kezében hozta a szalmakalapot, a mit csak a belső házsorok kezdeténél akart feltenni Jerina.

Ez a délután semmivel sem hozott Ignyin Mikló sra nézve kedvezőbb fordulatot, mint a többi. Elfogult volt hát és gondolkozó. Miért nem adta volna most, ha ő is úgy tudott volna haszontalan, semmitmondó dolgokról fecsegni, mint a többiek? Ha nem hatolt volna minden ferde tekintet, minden elejtett kicsinylő szó egész szíve mélyéig? Még most is hallotta Jerina kaczagását, amint ott állt közelében tétlenül, amint a labdákat lerázta a fáról.

Megint ügyetlen volt és bárdolatlan! Pedig hogy szeretett volna csak egy kicsinyke részt abból a bátorságból, a mivel társai oly sikereket értek el a leányok körül!

És töprengése egészen elfoglalta. Észre sem vette, hogy azok, kik elsétálnak mellettük, megfordulnak és újjal mutatnak reájuk, észre sem vette, hogy Jerina megállt s utána kérdezősködött.

Szemendry Ákos maga futott vissza hozzá, hogy a kalapot elkérje. Már odabenn jártak a városban. A boltok vasfüggönyeit nagy robajjal csapkodták le a szolgálak, az utcák lámpái kigyúltak.

Ignyin Miklós szerette volna ellesni, hogy mit beszélnek. És nagy vakmeréssel előre tört Jerina barátnője mellé, a ki a szűk járdán elvált kísérőitől.

- Ha akarom holnap megkér! - mondta Jerina, közellétét észre nem véve.

- És akarja? - kérde halkán a hadnagy.

- Nem, nem akarom. És pedig azért nem, mert olyan férjet akarok, a ki nekem parancsol.

Aztán nem beszéltek olyan hangosan, hogy meghallhatta volna. De ez az egy pár szó is elég volt. Nem kételkedett benne, hogy róla beszéltek s be kellett vallania, hogy Jerinának igaza volt. Ő holnap megkérte volna, ha az csak egy szóval felbátorítja.

A szerb templom előtti térre értek. A templom-kert előtti kékre festett rácson belül vidám beszélgetés hallatszott a gömbölyű akácok közül előmeredő sírkövek mögül. Az egyház kiváló jótevői nyugodtak ott kitüntető kegyeletből.

Ignyin Miklós atyja ott nyugodott. És most, hogy a fehér obelisz az esthomályban is világos mutatójuként meredt elé, sajátos vágyakozás fogta el szívét annak a nagy sírboltnak nyugalma után, a melynek hidegétől akkor annyira megborzadt, mikor a halottat levítették.

A társaság széteszlott s ő újra szemben találta magát Jerinával. Hamiskás mosoly játszadozott gödröcskés ajakán, amint bucsúzásul kezét nyújtotta felé. Mintha csak azt mondta volna:

- Meghallottad, hogy elszóltam magamat. Ejh! no, ne vedd komolyan, amit mondtam, hiszen úgy sem tudsz kiverni a szivedből!

Valójában azonban csak annyit mondott:

- Jó éjt, Nikó!

Ott maradt a téren mozdulatlanul s egy darabig nézte, hogyan tűnik el Jerina a huszár oldalán, egy éltes asszonyság kísérete mellett, a ki garde-des-dames-ja volt.

Aztán megfordult és betért a kerti helyiségbe, a honnét már hallatszott a zeneszó.

II.

Egy idő óta mindennapos vendég volt itt Ignyin Miklós. - Azóta, amióta a lényében beállott változás, életmódjának gyökeres átalakulását is maga után vonta.

Az átalakulás váratlanul, rohamosan következett be. A zárkózott, szerény, egyszerű emberből, a ki minden gazdagsága mellett is félénken kuporgatta a krajczárokat s nem ismert nagyobb tékozlást, mintha vasárnaponként a kisebb sörházakban olcsó szivarokat füstölve, iparosok és alsóbbrendű tisztviselők tréfáit hallgatta, egyszerre előkelő gavallér lett, a ki megnyitotta tárczájának bő tartalmát, ha a hangulat úgy kívánta, a ki az utolsó divat szerint öltözködött, elhagyta, elkerülte régi társaságát, pezsgőztette, kocsikáztatta a tiszteket, belépett minden úri társaskörbe s ha a jókedv elragadta, még dicsekedni sem átalta vele, hogy teheti, hiszen gazdag.

Ez a gazdagság nem hozott boldogságot számára. Mint gyermek mindig azt hallotta takarékos szüleitől, hogy vagyonuk arra is alig elég, hogy megélhessenek. Hozzá volt szoktatva a munkához, a miben atyja és anyja megöregedtek, el volt készülve reá, hogy annak a munkának gyümölcseit épen oly kevésbé fogja élvezni, mint azok. Nevelése is akként volt berendezve, hogy a munkán kívül semmit se ismerjen, semmire se vágyakozzék. Alig végezte azt a pár iskolát, a mi szülővárosában létezett, atyja már üzletébe fogadta. Ez az üzlet igen kiterjedt volt és nagy összegeket forgatott.

Az öreg Ignyin Gigo már atyjától örökölt egy pár hajót, a mikkel gabonát fuvarozott. Azt is maga szedte össze, faluról falura kocsizva, a paraszttal piszkoskodva s vetekedve az örményekkel.

Az olcsón összeszedett gabonát Bécsben nagy nyereséggel adta tovább, a kiürült hajón pedig kereskedők áruit szállítva haza, a hajók, a vagyon rohamosan szaporodtak.

Később földeket, házakat vett, - nem végeladáson, hanem tönkrement uraktól, kéz alatt. Jó nyereséggel azokon is tovább adott, vagy maga művelte, ösmerve minden dülője igazi értékét.

És Miklósnak sejtelve sem volt arról, hogy mindez a mérhetlen vagyon, a mely évről-évre megforgatva, az aranyak egész özönét hempergette a házhoz, az övé.

Kocsizott apjával, vagy aludt a buzás zsákok tetején, mialatt a por ellepte arcát és ruháit, izzadt a hajók rakodása alatt, amíg a rakományt mérlegelni kellett s minden vágyakozás, minden ábrándozás nélkül hallgatta a hajósok egyhangú cziteráját, mialatt számtalanszor félrevonszolták hajóját a lovak messze tekervényes utakon, ahonnét egykedvű nyugalommal tért meg abba az ismerős nagy házba, a melynek egyik oldalát hatalmas hombár foglalta el, míg kertje egész a folyópartig nyúlt el.

Az alacsony, sárga házon, melynek ablakain rácskasok voltak, - nyomtalanul tűntek el az évek. A házi szent kép előtt egyformán égett az örökmécs, a pópa esztendőről-esztendőre megszentelte a szobákat, a kertet, a magtárakat, meg odakinn, a földeket s aztán köznapok és ünnepek csendesen váltakoztak.

Miklós már legényszámba ment s apja komolyan foglalkozott vele, hogy megházasítja. Anyja nem volt e tervnek barátja. Nem tartotta elég érettnek azt a hatalmas, piros arcú kamaszt erre a lépésre.

Jóformán nem is ismert az még más leányt a sarki boltos Rizájánál, a kinek néha megfogta a kezét, mialatt szivart válogatott.

A terv az öreg Ignyin hirtelen halála miatt abban maradt és Miklós óriási vagyonával és anyjával egyedül találta magát abban a világban, a melynek olyan kicsiny, olyan nagyon kicsiny részét ismerte.

Valami kimondhatatlan félelem költözött a szívébe, mikor világossá lett előtte, hogy a földek, a hajók, a házak, a pénz és az értékpapírok, - minden, minden az övé.

És e félelmet édes anyja csak növelni tudta benne. Voltak történetei, a miket esténként czirillbetűs kalendáriumból olvasott s amik mind arról beszéltek, hogy a legnagyobb vagyon sem elég nagy a rossz emberek furfangjai ellen. Azután az élet is mennyi példát adott! Az a maroknyi élet, a mi ott csergedezett egyhangú nyugalommal körülöttük.

És Miklós rabjává lett ennek a félelemnek. Ha társaságba került, azt hitte, azok mind az ő nagy vagyonából akarnak tőle elharácsolni valamit, ha valaki bizalommal közeledett felé, azt hitte, érdek vezeti s szentül meg volt győződve felőle, hogy őt senki, de senki nem szeretheti másért, mint a vagyonáért, aminek becsét felfogni sem bírta, mert semmi jót nem élvezett belőle, csak a nagy terhet viselte, amivel az reá nehezült.

A kis város úri társasága nem vett tudomást a gazdag Ignyin egyetlen fiáról, akit mindenki ostobának és gyámoltalannak tartott, annak sem képezte egyelőre vágyát, hogy kilépjen abból a körből, a melyben született.

Két szem varázsának kellett itt a fordulópontot előidéznie. Herbics Jerinái volt ez a bűvös szempár, amely a milliókra gúnyosan kaczagott, és mikor Nikó epedő, szerelmes szemekkel közelített hozzá, kiméletlen gyermekes őszinteséggel kérdezte tőle:

- Miért néz rám úgy, Nikó bácsi?

A két családot régi ösmeretség kötötte össze. Az öreg Herbics épen úgy kapaszkodott fel bizonyos magaslattig a társadalomban, ahogyan Ignyin Gigó millióit szerezte. Az ő útja azonban másfelé vezetett. Egypár iskola, amivel többet tanult, képessé tette, hogy a városnál vállaljon hivatalt s amint ebben fokozatosan emelkedett, családját is bizonyos előkelőségre juttatta, habár az exkluzív elemek ajtóit azután is zárva maradtak előtte.

Elsajátította azt a tudományt, hogy mindig többet mutasson, mint a mivel birt s egyetlen leányát már ott akarta látni azokban a körökben, a melyek tagjai igénybe vették tanácsadását, szolgálatkészségét, de azután csak félvállról beszéltek vele.

Jerina egyénisége nagyon alkalmas volt azoknak a terveknek kivitelére, a miket szülei oly kedvteléssel tápláltak jövője felől s mikor a neveldeből hazakerült, mint fényes tarka pillangó röpdösött az élet aranyos sugaraiban, aminek eddig csak napos derűjét ösmerte.

Atyja nem érthette meg a féltve őrzött báb színekben pompázó kipattanását, meghalt épen olyan hirtelen, váratlanul, mint társa, az öreg Ignyin.

Csak hogy az ő ünnepélyesebb, emlegetettebb halála nyomában egész sorozata lett nyilvánvalóvá a városi gazdálkodásban uralkodó szabálytalanságoknak. - Az elszörnyedés perczeiben azonban kiderült az a ravaszság is, a hogyan családjának az elharácsolt közvagyonot biztosította.

A kis város könnyűvérű lelkiismeretére kétféle hatást tett az öreg Herbics esete. Elítélték sáfárkodásáért s megdicsérték, amiért családjáról gondoskodott. De azzal szemben mindenkorra megmaradt bizonyos tartózkodás, a mit csak a legközelebbi ismerősök tudtak leküzdeni.

Ignyin Miklós édes anyja a maga egyszerű eszével megalkotta magának a becsület külön fogalmát. És azzal sehogysem egyezett meg a Herbicsék exisztenciája.

Halálos félelem költözött hát szívébe, mikor fia hirtelen megváltozásának okát megértette. Bejáró asszonyok hordták a hírt, hogy Nikó ott ácsorog a Jerina ablakai alatt, szomszédok, komák és sógorok lamentálták tele a fejét, hogy Nikó kisérteti azt a leányt, hogy miatta öltözködik, költ!

Már szinte ott látta azt a hiú, cifrálkodó leányt házukban s szorongó szívvel gondolt arra, hogy annak csendjét, megszokott nyugalmit felzavarhatja. Az az életmód, a mit Jerina folytatott, idegenszerű, ellenszenves volt előtte. Szerencsétlennek érezte volna magát, ha fia olyan asszonyt hoz a házba, a ki egész nap a haját sütögeti, a körmeivel babrál s jól-rosszul egy-egy táncdarabot ütöget ki a zongorán. Munkában, lemondásban eltelt élete alkonyán, úgy hitte, úgy remélte, hogy menye fogja felváltani a háztartás, a gazdaság gondjainak viselésében.

És most e tekintetben is csalódás fenyegette. Sírt és imádkozott bánatában és a pópát járta ajándékaival jó tanácsért. Az kész volt isteni tisztelet után a szentegyházban külön imádkozni, hogy az egek ura Nikó elméjét felvilágosítsa, titokban azonban óhajtotta ezt a frigyet a fényes esketésért remélhető jövedelemért.

Nikót azonban nem indították meg anyja könnyörgései. Szerette azt a leányt s ez az érzélem annál erősebbé lett szívében, minél több akadály állt előtte. Megszűnt az a meghunyászkodó, engedelmes fiú lenni, aki szüleinek akarata előtt meghajolni tud csupán. Ostobaságnak nevezte anyja különös aggodalmát és egygyel több oka volt, hogy megunottá lett otthonát kerülje.

Csak a házi szent előtt régi imazsámoly volt tanúja a szegény együgyű öregasszony szenvedéseinek. Nem gondolt reá többé, hogy fiát a veszélytől megmentheti. Azt keseregte hát folyton, hogy: „kelléténel előbb hagytál itt, hites párom!”

És a jól táplált, egészséges arcz piros színe elveszett, a még mindig élénk villogású szemek homályba borultak, bánat és szomorúság költözött a házba, a mely ha nem is ismerte eddig a kitörő zajos örömeket, a csendes megelégedés tanyája volt.

Ignyin Miklós pedig hiába ostromolta Jerina szívet. Az ő epedő tekintetei, az ő szótalán vágyakozása, a miről azt hitte, hogy lehetetlen meg nem értenie, az ő pirulással kimondott vallomása és félénk ajánlata, a melylyel egész gazdagságát kínálta cserébe a leány szerelméért, - mind, mind számba nem jöhető csekélységek voltak annak a másiknak elfoglalt pozíciói mellett.

A városka úri népét nem lepte meg Szemendry Ákos eljegyzése Herbics Jerinával. Ennek a ritka szépsége jól illett annak az aranyos egyenruhájához s ahogy karöltve végig sétáltak az utcákon, oly előkelők, oly elegánsak voltak, mint két hercegi sarj.

Nikó csak akkor hitte el a hír igaz voltát, mikor maga is látta, mily büszkén mutogatják boldogságukat. Nem találta aznap helyét. Ugy érezte, hogy a föld ingadoz lábai alatt, majd meg, hogy az ég szakad fejére. Szeretett volna valami bolondot elkövetni, csak azért, hogy megbánhassa. A türelmes bárány indulatos fenevaddá lett. Első pillanatban azt gondolta, hogy a magáévá teszi Jerinát mindenáron. Elrabolja őt, vagy megöli azt a másikat. És hatalmas izmai megdagadtak, mintha már kezei között érezné.

Azzal a szándékkal ment a vendéglőbe, hogy találkozzék vele. Ott száz alkalma lesz belekötni. S aztán? Ejh! hát aztán megfojtja vagy párbaj lesz s egyikök ott marad. - Az, vagy ő, teljesen mindegynek tetszett előtte.

És ez a terv egy kissé lecsillapította. Mikor a huszártisztekből és polgári fiatalságból álló társasághoz ült, újra annak a mindenre rávehető jó fiúnak mutatkozott, a kinek ismerték. Csak legbizalmasabb barátai előtt vallotta be, hogy szomorúságát mi okozza és így sóhajtott fel egy párszor:

- Hát mihez fogjak már most? Hát mit ér az egész élet, mit ér?

Azok kinevették.

- Szomorkodni egy asszonyért, mint valami diák, ki látott ilyet mai napság!

Vigasztalásul töltöttek neki s minél több lett az üres butéliák száma az asztalon, annál szebben húzta a cigány, előre kiszimatolva a bekövetkezendő nagy murit.

Ignyin Miklós nagy négyszögletes fejébe nem szállt fel olyan könnyen a bor ereje. Ahányszor az ajtó nyílt, odasandított, - Szemendry Ákost várva.

Valami kínos rezignáció vett rajta erőt a gondolatra, hogy mialatt ő itt a kihült füst és konyhaszagban ezt a mindig egyforma savanykás italt töltögeti magába, amaz ott ül Jerina mellett bizalmas suttogásban elmerülve, talán apró kezeit simogatva. Miért jönne hát ide?

A közönség már eloszlott a vendéglőből, csak az ő asztaluk tartott ki. A cigány egészen odahúzódott, az asztalfőn ülő huszárcapitány nótájával meghódítva annak szívét. Mulatni kezdtek, énekelve.

Lesepertette az asztalt s pezsgőt hozatott. És ez a hangulatot rövidesen megváltoztatta. Egyik se maradt nyugodtan a helyén. Hadonázva beszélgettek, felugráltak, ölelkeztek, vagy táncoltak ott az asztalnál a cigány előtt, nagyokat kurjantva, miközben arcuk kipirult, szemükben tűz gyuladt ki.

És e sok furcsa fej között egyszer csak felbukkant a Szemendry Ákos szőke, kicsiny feje. Odavonszolták maguk közé, leültették, töltöttek neki.

Ignyin Miklós el is feledkezett rettenetes terveiről. Most, hogy ott ült vele szemben, úgy nézett rá, mint egy elefánt az előtte meglapuló nyúlra.

De azért leste minden szavát, szeretett volna megtudni mindent tőle magától. A kis hadnagy nagyon józan volt a lepezsgőzött társasághoz képest. Csupa józanság volt tehát az is, a mit beszélt.

Nikó kedvét jóra fordította, hogy a kauczió kérdése még nincs rendben. Tudta jól, hogy Herbicsék földjeire kölcsönök vannak betáblázva s hogy az emlegetett nagynénik nem is léteznek. Hirtelen reménysugár költözött lelkébe. Egy csekélyke, pislá reménysugár, de mégis elég arra, hogy világosságot költöztessen belé. Hátha nem bírják majd előteremteni azt a harminczezer forintot? Hátha nem jöhet létre ez a házasság?

Örömeiben szerette volna magához ölelni az egész világot s maga öntögette teli Szemendry Ákos poharát.

A multság tovább folyt, csak mikor a hajnal első sugárai beszűrődtek az ablakokon, kerekedett fel a társaság, hogy a menyasszonynak az obligát éjjeli zenét megadja.

Ignyin Nikola csak akkor érezte a bor hatását, mikor a hajnal hűvös levegője érintette. Karöltve haladt a hadnagygyal a többi árnyak után. Az érzékenység azonban Jerina ablakánál újból erőt vett rajta. Leült a kis kapu lépcsőjénél, és arcát tenyerébe takarva, keservesen zokogott.

Sokáig maradhatott így, mert mikor felocsúdott, teljesen egyedül találta magát. Haza vándorogott, észre sem véve a korán kelő cselédség csodálkozó tekintetét, sem édesanyját, aki kétségbeesetten állt ágya előtt, a melybe ruhástól belevetette magát.

A jó asszony felismerte fia állapotát. Ez az utolsó döfés volt a beléje helyezett kevéske remény ledöntésére. Teljesen elveszítettnek hitte. Hiszen boldogult urával ilyesmi hosszú együttélésük egész folyamán nem történt.

III.

A fiatal párnak a Herbics-ház emeletén rendeztek be csinos kis fészket, melynek földszintjét boltok foglalták el. Maga Herbicsné gondjaival és csúzos fájdalmaival a másik utczára szolgáló keskeny földszintes hajlékba húzódott.

Az esküvőt megelőzőt idők fáradalmai teljesen kimerítették. Fonnyadt arcza és kezei megsárgultak az izgalmak közben s lesóványodott alakja tehetetlenül esett össze, amint az ifjú pár nászútját megkezdte s őt egyedül hagyta.

A mesterkedés, a tusa, amit az ominózus kauczió előteremtésére kellett vívnia, minden erejét kimerítették. Magának kellett ügyvédjével a pénzügyekbe járnia, egyengetni, konvertálni a földjét terhelő kölcsönöket, könyörögni és piszkoskodni, míg végre eddig lakott házának feláldozásával a dolog úgy a hogy, tisztázva lett.

Mindez azonban nem riasztotta vissza. A tudat, hogy leánya is, a többi úri kisasszonyok módjára abba a körbe jut, a mely a kis város népének bámulata és iríglyése tárgyául szolgált, megkettőztette szívós kitartását és ravasz leleménnyel töltötte el. Még a városhoz is folyamodott, hogy egykori hű tisztviselője gyermekének kiházásítására szavazzon meg valamit.

Ha Jerina Ignyin Miklós nejevé lesz mind e kínos vergődés fölöslegessé vált volna, így csak az az elégtétel maradt meg Herbicsnének, hogy Ignyin Gigó özvegyének iránta tanúsított tartózkodó magaviseletéért malicziával fizessen.

Minden baja daczára sem tagadhatott meg magától egy látogatást a régen fel nem keresett házban, eldicsekedve a leánya selyem bútoraiival, az arannyal és ezüsttel, a mit esküvőjére kapott ajándéku, éles megjegyzéseket téve Nikó kikosarazására és végül azt ajánlv, hogy hiszen kereshet magához való házasságot a kisebb polgári családoknál, mert Jerina úrnak volt nevelve, úgysem illett volna hozzá!

Saját látogatói előtt azonban nem tagadta, hogy leánya házassága minden erejét kimerítette és panaszosan sóhajtozott:

- Hej! de drága egy ilyen katona!

Az öreg Ignyinné bármily megkönnyebbülést érzett is, mikor fiát a házasság fenyegető veszélyétől megszabadulva látta, azontúl még kevésbé tudott megnyugodni annak sorsán. Nikót Jerina házassága teljesen leteperete. A nagy, vállas alak árnyként vonzolta magát az esküvőt megelőző készülődések idejében, szórakozott volt és komor, éjjeleit a házon kívül töltötte, dolgait elhanyagolta s egyedül abban lelta kedvét, hogy a ház előtti lóczán maga elé meresztett szemekkel szívta szivarját.

Mikor aztán a paradés, fényes esküvő lezajlása után a fiatal pár útra kelt, Ignyin Miklós is eltűnt, állítólag azért, hogy üzleti ügyekben Bécsbe utazzék. Tényleg azonban a nászutazók nyomában járt s ez a hír szánalmas mosolyt csalt azok ajakára, a kik e furcsa viszonyt ezentúl is figyelemmel kísérni akarták.

- Mit akar? A bolond! Most jár utána, mikor már a másé? Mért nem volt bátorsága akkor fellépni, mikor még reménye lehetett?

És Nikó sejtette, hogy útjának vajmi kevés elfogadható értelme lehet, azért titkolta el azt még anyja előtt is. Szégyelte volna beismerni, hogy ez a gyermekleány ilyen különös játékot képes vele űzni, - vele, a ki oly erős, oly hatalmas volt hozzá képest. De azért mégis utána járt, mintha valami varázslat űzné.

Füleiben még mindig azok a bucsúszavak csengettek, a miket Jerina akkor intézett hozzá, mikor férjhezmenetele előtt utólszor meglátogatta:

- Köszönöm, hogy felkeresett, édes Nikó. Higyje el, nehezemre esett volna, ha nem vehetek bucsút tőle, a ki jó barátaim között is mindig a legjobb volt!

Aztán odanyújtotta kicsi kezét és mosolyogva nézett reá, mialatt szemeiben könyök csillantak meg.

- De miért is bucsúzunk tulajdonképen, - mondta azután, - hiszen én is itt maradok, meg maga is itt marad, Nikó. Maradjon ezentúl is az én jó barátom. Ki tudja, nem lesz-e nagyobb szükségem rá, mint eddig!

És Jerina úgy tudott örülni, mikor a fiumei Caffé-Orientale-ban megpillantotta, mikor Triesztben a mólón egyszerre csak megint eléjük került, mikor a velencei canala-grandeon széles vállait megpillantotta a tovasikló gondolán. Ilyenkor mindig együtt töltöttek pár órát, aztán újra elbucsúztak, hogy néhány nap múlva megint összehozza őket a véletlen.

Szemendry Ákos egy párszor csak elfogadta ezt a véletlen találkozást, de azután megunt, hogy ez az ember most is mindig útjában legyen, aki nem tett egyebet, mint ökölnyi nagy szemével csak nézett és bámult. Mondott hát neki egy egészen más útirányt s egyszerűen elvesztette.

A fiatal hadnagy már ekkor olyan ura volt Jerinának, a ki parancsolni tudott. És a katonatermészet ellentmondást nem tűrő szigorát még inkább érezte, amint a nászútról visszatérve, beköltöztek abba a selymes puha fészekbe, a mely egy szerelmes pár boldogságának keretétül volt hivatva szolgálni.

Szemendry Ákosnak a süppedő szőnyegek, a kényelmes fauteuilok és ottománok daczára sem volt inyére ez a lakás, mert hiányzott mellőle az istálló.

Pedig a házasság nála, úgy mint a többi huszártiszteknél, egyértelmű volt a lovazással, kocsizással s az ezekkel kapcsolatos élvezetekkel.

Bizonyos elégtelenség honolt hát a szívében attól a percztől kezdve, mikor kétségtelené lett előtte, hogy Jerina és anyja nem létező anyagi előnyökkel hálózták be és mikor besúgták neki azt a csúnya hajsztát, a mit Herbicsné a kauczió előteremtésére elkövetett.

Mint gavallér, elnyelte ugyan az e miatti boszúságot, de megtiltotta, hogy otthonlétében Herbicsné lakásukba lépjen. Valami megmagyarázhatlan ellenszenv uralkodott benne az iránt a sárgabőrű, rikácsoló asszony iránt, akinek minden szavában, minden tettében volt valami alattomoság.

Jerina kétségtelenül a legszebb volt a garnizon asszonyai között s ha választékos pongyoláiban a férje elé sietett, kékes fényű fekete hajával, finom, a vért sejtető arczbőrével, - azt hitte igazán, hevesen szereti őt.

De azután, ha abban az előkelő társaságban volt vele, amit tisztársai alkottak családjakkal mindig aggódva gondolt és tekintett reá, aki már nem egyszer keltett leplezett mosolyt, elárulva alacsony fokú képzettségét és az olvasottságnak teljes hiányát.

Ennek okául is anyját tekintette, aki teletömte leánya fejét nagyzó eszmékkal, megtanította ráczos hivalkodással dicsekedni oly dolgok felől, a miktől távol állott, de elmulasztotta neki megszerezni azt a műveltségi fokot, a mi minden művelt férjet büszkévé teszen s minden vagonnál jobban lekötni képes.

Egy kapitányné, a ki magas műveltsége folytán hivatottnak érezte magát a tisztek nejeinek minden cselekvését megbírálni és irányítani s aki ezért a kis város úri népei között rettegett hírnévre tett szert, - magára vállalta, hogy a gyermekasszony hiányos képzettségét megkorrigálja.

És ellátta jó tanácsokkal, könyvekkel és klasszikus zeneművekkel.

Ámde Jerina irtózott úgy a betűktől, mint az olyan zenedaraboktól, a melyek nem arra születtek, hogy a lábaknak szolgáljanak ritmikus lejtésre.

Most, hogy célját elérte s úrnővé, előkelő úrnővé lett, csak egy hivatás állt előtte: ragyogni és tündökölni. Keleties származásának minden csepp vére csak a fényes ruhákért, ékszerekért, ünnepeltetésért égett s a nap legnagyobb részét toiletjeivel elfoglalva a tükör előtt töltötte, hogy ott a különféle helyzeteknek leginkább megfelelő compliment-kat betanulja, fej és test-tartásokat próbáljon, a miket az exkluzív körök hölgyeitől ellesett.

Hizelgett a hiúságának, hogy a merev ezredestől kezdve a tisztek mind neki mondtak bókokat, neki kedveskedtek. És az ünnepeltetés e mámore szinte feledtette vele férje lakonikus szigorát, feledtette leánykorának emlékeit s mindazt, a mit amott hagyott a kis házban, a melynek ablakai alatt oly gyakran szólt az éjjeli zene, titkos imádóinak figyelmeként.

Ez imádók, kicsiségük érzetében elmaradtak, elenyésztek a társaság tündöklő királynője köréből. Csak Ignyin Miklós követte bolygóként fényes pályáját.

Még most is szerette ezt az asszonyt, a ki pedig csak keserűséget szerzett neki. Szerette, tán még jobban, mint azelőtt, valami örületes eshetőségben bízva, a mi utóvégre is kezébe adja, az övévé teendi. És egy fatalista szívósságával bízott ebben, leste ezt az eshetőséget.

- Ejh! te kópé, - fenyegették a törzsasztal alakjai, - hogy nem kaptad feleségül, most házibarát akarsz lenni nála?

Nikó elpirult és széles száját mosolyra erőltette. Mióta Szemendry Ákos az olasz ég alatt olyan furcsán túltett rajta, maga is megijedt vakmerőségétől. A hadnagy röviden bánt el mindenkivel, még feleségével is, Nikó tehát méltán aggódott, hogy eltiltja a háztól. Pedig neki Jerinát látni életszükség volt, olyan mint a levegő, a víz.

Reggelenként első útját arra vette, hogy kalapja alól alattomos pillantásokat vethessen fel az ablakokra. Hacsak egy részecskét láthatott a fiatal asszony fehér hálóköntöséből, egész napra jól eső nyugalom költözött szívébe. Néha megtörtént, hogy rákiáltott:

- Jó reggelt Nikó!

S aztán hirtelen félreugrott a függönyök mögé, úgy hogy nem látszott csak csipkefejkötőjének kicsi bóbitája.

Ilyenkor aztán akár madarat lehetett volna fogatni vele. Egyedül azonban sohase ment fel a fiatal házasokhoz. Néha Szemendry Ákos fogta karon és felvitte egy pohár cognacra. Tegezték egymást, mióta párszor együtt mulattak s mióta a huszártiszt Ignyin Miklós lovait próbálgatta.

Valóságos ló-bolond volt, a ki egy szép lóért mindenre képes lett volna. Ignyin Miklós tanyáján pedig válogathatott bennük. Mióta ezt felfedezte, sűrűn volt vendég nála. Nem is jött haza a gyakorlótérről, hanem elkerült a közel fekvő tanyáig, szétnézett a csikók között, egy-egy kiválasztott paripát nap-nap után dressura alá fogott s tekintet nélkül arra, hogy a gazda otthon van-e, nagy patáliát csapott a csikósok között, ha valami mulasztásnak jött a nyomára.

Egész történeteket tudott elmondani a lovak viselkedéséről, magatartásáról s a hozzájuk kötött várakozásról. Ugyszólván nem is beszélt egyébről Nikolával, a ki nem is sejtette, hogy

lovaiban olyan rengeteg kincset bir. Szemendry Ákos előtt a lónak mindjárt tízszeres értéke volt, a mint származását kifürkészhette s hogy Ignyin Miklós ménésében fajt konstátált, nagy tervekkel foglalkozott. Osztályozta a lovakat, egy csomót kimustrált, egy másik csapatot huszárlovaknak szánt, a vérlovakat iskolába fogta, csikóikat tanítás alá véve s előre megjósolva, melyik lesz a jó futó, a jó ugró, a trabber.

De mindezek között volt egy harmadfél éves sárga pej-kancza, a mely minden figyelmét és gondoskodását lekötötte. Az okosfejű, szép testtartású állat nagyon fogékony volt a hadnagy tanításai iránt s az nem is hagyott addig békét Nikónak, a míg bele nem egyezett, hogy a lóversenyre, a mit minden évben rendezett a lótenyésztő-egylet, - nevezhesse. Maga akarta lovagolni s szinte már látta, hogyan viszi diadalra színeit, a melyek egykor még számottevők is lehetnek a gyepen.

Stella volt ezentúl minden gondja, az foglalta el minden idejét, arról beszélt Jerinának úgy, mint másoknak, magasztalta kitűnő tartását, az erőt és eleganciát, a hogyan lábait, - ezeket a formás vékony lábakat, - aczélkapcsok preczizitásával emelgeti.

Szinte feledte mindazokat a kellemetlenségeket, a mik a Herbics-vagyon ziláltsága miatt lépten-nyomon érték. Valami azt súgta neki, hogy a versenyek terén fogja elérni mindazt, a mit házassága révén elfusolt. Hiszen volt előtte elég példa, hogy lovastisztek könnyedén vagyont szereztek ott, a hol a czivil csaknem a fűbe harapott.

Első szándéka volt megszerezni Stellát. Ha e díjat megnyeri, nem kételkedett, hogy cserébe az övé lesz. Egy kis szerencsével, néhány sikeres fogadással aztán szerezhethozzá több lovat is és ha már több felé tehet kísérleteket, akkor már megvan az emeltyű, a minek hiányát most annyira érezte.

Szöke bajsztát önérzetesen sodorgatta a gondolatra s kicsiny alakja egészen kifeszült.

Nem szólt senkinek terveiről, még Jerinának sem, de ha Stellát eléje vezették, ha felkapott rá, úgy beszélgetett vele, mintha csak bizalmas barátja lett volna.

A lóverseny napja közeledett, a kis város népét lázba hozva. Míg odakint a versenypályát rendbe hozták, idebenn elegáns, illatos hölgyek kocsiztak gyűjtőívekkel a hölgyek-díjára, fiatal urak száguldoztak a verseny utáni bál érdekében fáradozva, szabók a toilettekkal, míg a rendező-bizottság a nevezéseket vette számba.

És a verseny napján a selyemmel bélelt hintók, nagykerékű angol kocsik, ponny-fogatok, meg debreczeni ötösök vágattak egymás nyomában a versenytér felé.

Szemendry Ákos egy cab-ban vitte nejét, kinek arczára az ismeretlen élvezet élénk pír varázsolt.

Stella a legjobb kondiczióban érte el a napot s minthogy a legérdekesebbnek ígérkező versenyre volt nevezve, a legnagyobb figyelem közt startolt. A küzdelem nem volt könnyű, mert versenytársai közül egy sem jelentett bánatot. Szemendry Ákos izgatottsága a legfőbb fokra hágott, mikor még a második fordulónál sem birt előnyre vergődni. Sarkantyúját szügyébe vágta hát a lónak s az szökdelve ugrott előre, hogy lassankint egy félhosszra maga mellé engedje a többieket is.

A lovas most már türelmét veszté, szidta és sarkantyúzta, a kantárt teljesen eleresztve. És Stella tapsok és éljen-kiáltások között elsőnek érkezett a célhoz, a határjelölő póznát könnyedén átugorva.

Szemendry Ákos nem is bírta másként elképzelni ezt a versenyt, mint hogy abból neki győztesen kell visszatérni. És most, hogy reményét teljesedni látta, elégedettség és nyugalom szállt szívébe.

A hölgyeknek, a kik kendőikkel integettek felé az erkélyszerű nézőhelyről, katonásan köszönt s Ignyin Miklóst kereste fel, szemeibe nézve, mintha csak azt mondaná:

- Nos? nem megmondtam?

Nikó szórakozottabb volt, mint bármikor. Szemei ott révedeztek a hölgyek karzatán Jerina körül. Még soha sem látta ilyen szépnek. Magas gallérú empire-ruhája volt, kicsi, virággal díszített kalapja, a mely alul hajfürtei szabadon bukkantak elő, keblén kaméliák, a mikkel ő lepte meg.

Nem az tartotta izgatottságban, hogy lova elnyerte a díjat, hanem hogy Jerina feltűzi-e virágait. És most, hogy látta, hogyan hajtja le azokra szép fejét, gazdagon meg volt jutalmazva.

Ebben a zajgó, fecsegő, járkáló tömegben voltaképen csak ők ketten nem élvezték a versenyszámok izgalmait.

Jerina csak a fölött érzett boldogságot, hogy új tolettje volt s hogy az neki jól állott. Egyáltalán nem birta megérteni azt a lelkesedést, a mivel ez az egész díszes társaság kísérte az indítást, a futamot, - azt az extázist, amibe jutottak, ha valamelyik ló célzott ért s a nagy kolomp ott messze megszólalt.

Csak annyit látott, hogy most öt, aztán hat vagy hét lovat indítanak nagy bajjal, - az, hogy hogyan szaladnak a végtelen hosszú gyepen, nem érdekelte. Szemei ott jártak az erkélyen, majd odalenn a gyepen, megjegyzéseket tett magának egyesek ruháira, kalap-díszére mosolygott egyet-egyét s mikor férje a célhoz ért, szórakozottan kérdezte meg szomszédját:

- Hát most ki nyert?

El is feledte már, hogy Ákos Ignyin Miklós lovát nyargalja. Most ezt kereste tekintete. És mikor megtalálta, nagyon természetesnek tetszett előtte, hogy az épen olyan kevésbé mulat, mint ő.

Mióta Nikó az úri körökbe jártas lett s a tiszteknél bizonyos respektussal emlegették gazdagságát, nem találta többé olyan ostobának. Nem érzett iránta egy cseppel sem több vonzalmat, mint azelőtt, de hízelt neki, hogy úgy követi, mint az árnyék.

Azt pedig egy idő óta újra elfogta a rajongás. Egy párszor náluk azt látta, hogy Szemendry Ákos egy cseppet sem bánik jobban Jerinával, mint akár az ordinance-ával és ez részvétellel töltötte el szívet annak sorsa iránt. Oh! hogy tudta volna szeretni ezt a szép asszonyt szíve mélyéből, hogy leste volna minden gondolatát, kívánságát, hogyha magáénak nevezhette volna!

A verseny utáni bálon Szemendry Ákos volt az emlegetés tárgya. A nagy díj, - egy arany serleg, - ott állt az asztalon s éjfél után abból itták a habzó pezsgőt.

A nap izgalmait, az őszi levegőt, a kocsizás, a korán megkezdett táncz bizonyos fáradságot idézett elő a hölgyek körében s a tisztek hazavitték feleségüket, de nagyobb részük azután visszazálingózott.

Szemendry Ákos is hamarosan visszatért. Szilaj kedve volt. Ivott és húzatta, vékony, rekedt hangján nótázva mellette. Reggel felé pedig az a furcsa eszméje támadt, hogy az egész társaságot a bandával együtt magához vigye.

Ignyin Miklós is velük ment.

Az őszt szürke ködbe burkolta a kora reggel égboltját. Hideg, sűrű eső esett, a várost eltakaró homályt vigasztalan ridegségbe burkolva.

Nem tartotta illendőnek ezt a vállalkozást s tiltakozott ellene. Hiszen Jerina csak imént térhetett nyugalomra. Szemendry Ákos azonban belékapaszkodott s ahogy kicsinységétől kitelt, vonszolta magával.

Várta, hogy a díjért felajánlja neki a lovat, hogy egész este nem tett róla említést egy párszor így morfondirozott magában:

- A paraszt! Nem tudja mi a kötelessége. Megállj csak, majd kitanítalak. Stellának enyémnek kell lennie!

A puha, kicsi fészek ott fönny a Herbics-ház emeletén egészen sötét volt. Csak a hálószoza függönyei közül derengett elő az éji lámpa egy pár rózsaszínű sugára.

Szemendry Ákos a butorokon dörzsölt végig egy pár gyufát, amig gyertyát talált s aztán a fauteuilekben, ajtóknban megütődve, nagy robajjal lépett be a hálószozába.

Az a pár tiszt, aki ebből az expedicióból meg nem szökött, hallgatagon állt az előszoza bejáratánál, fejcsóválva hallgatva onnét belülről Szemendry harsány parancsszavát.

Mire Jerina megjelent, már ott ült a társaság az ebédlő asztalánál, a csúcsos cognacos poharakat ürítve, mig a cigány a selyem puffokat s divánt elfoglalva, leste a parancsszót.

A fiatal asszony szemeiben az első álom megzavart élvezete tükröződött. Hirtelen feltüzdelte hajával, kecses pongyolájában olyan volt, mint egy álmából felzavart gyermek. Durczás arca azt árulta el, hogy inkább sírni volna kedve.

De azért gépiesen gyújtott a szamovár alá, - járt ki s be, hogy theát készítsen és kávéról gondoskodjék, miközben körüljártatta szemeit a társaságon, aprehenziv állapotda meg Nikónál, mintha csak azt akarta volna kifejezni:

- Maga is Nikó, még maga is?

És Nikó olyan éles szemrehányást érzett, mintha ennek az egész illetlen vállalkozásnak egyedül maga lenne az oka.

Lassankint ennek az érzelemnek haraggá kellett fokozódnia benne, amint látta, hogy Szemendry nyers, kiméletlen parancsszavakkal dirigálja azt a szegény fáradt, álmos, kicsi asszonyt.

Egy párszor megfogta és hatalmas kezének súlyával nyomta vissza helyére. A helyzet és hangulat indokolta ezt az eljárást, de aztán nem nézhette tovább ezt a sok kiméletlenséget.

Egy alkalmas perczben megszökött, mintha érezte volna, hogy nem bírja megállni, hogy meg ne ragadja s meg ne rázza ezt a durva emberkét, a ki iránt most igazi, mély ellenszenvet érzett!

IV.

Ignyin Miklós másnap kellemetlen hírré ébredt. Stella még az éj folyamán kimúlt ott a háznál lévő istállóban, a hova a verseny után elhelyezték.

Heves főfájást érzett, a mit az elmúlt éj eseményeinek most még fokozott mérvben csúfnak látott képei fokoztak.

Nem is ment ki, hogy a lovat megnézze. De most még inkább ostobaságnak tartotta azt az egész komédiát, a mibe a hadnagy lovait és őt magát beugrasztotta s a mig felöltözött, gondolatai újra Jerinára tértek vissza.

- Azt is tönkre fogja tenni! - gondolta s részvét és szánalom költözött szívébe. Ugy gondolta, hogy itt neki feladata, - nagy és nehéz kötelessége van. Hiszen barátságát, támogatását megígérte neki még akkor. Nem kell-e hát most pártfogásába vennie őt, a kinek senkije sincs, tehetetlen, beteg anyján kívül?

Izmait feszültni érezte s ha most keze ügyébe kerül, kegyetlenül el tudott volna bánni vele.

Nem állhatta meg, hogy arra ne vegye útját, a hol az éjjeli tivornya lefolyt. Kabátja gallérjába húzódva, lopva tekintgetett fel az ismeretes ablakokra, a melyek nyitva voltak. Csak a hálószoba volt még sűrűn lefüggönyözve.

Meglassította lépteit s hogy senkit sem látott, egy darabot felmenve az utca hosszában, újra visszatért. És nem hiába.

Jerina főkötős fejecskéjét megpillantva, felköszönt.

- No maga szépen megszökött, - kiáltott át mosolyogva. - Miért szökött meg?

- Azért, mert sajnáltam, hogy álmából pogány módra felzavarták.

Jerina nevetett.

- Még a reggelit is itt költötték el. De Ákos alszik is ám most is erősen.

Olyan vidáman mondta ezt, mint a hogy egy diák dicsekszik az első lumpolás után.

Nikó tovább ment, elmerülve gondolataiba.

Minő különös is, hogy a nők észre sem veszik, a ki titkon rajong utánuk, s azt, a ki nyers és durva irántuk, szeretettel környezik.

Ujra magát okozta azért az egész beteges képzelgésért, a mi annyi szenvedést okozott neki s mint már annyiszor, erősen feltette magában, hogy véget vet ennek a czéltalan, haszontalan epekedésnek, a mi úgy sem vezetett másra, mint akaraterejének, munkaképességének megbénítására.

Sőt a hányszor képzeletében maga elé idézte Jerinát, úgy, a hogyan azon a reggelen látta, könnyűvérű, sőt diadalmas arczkifejezésével, fel sem vevő mosolygásával, nem tetszett előtte többé oly rokonszenvesnek, mint a hogy azon a képen volt, a melyet még leánykorában a neki szívében emelt oltárra helyezett.

A kijózanodás hideg szele volt ez, a mely a szerelmes szívek csalódásainak nyomában jár.

És ilyenkor elvonultak szemei előtt azok is, a kik után csak nyúlania kellett volna, hogy karjaiba dőljenek. Igen, akarnia kellett csupán s a kis város, a vidék akármelyik virágszála kész lett volna nőül menni hozzá, a kit a gazdagság nimbusza szédületes magasra emelt a leányszívekben.

De a szemle sohasem elégitette ki. Nem talált egyetlen egyet sem, a kihez a vonzalomnak csak egy kicsike csirája kötötte volna.

Végre is csak a munkában remélt vigasztalást, enyhületet találni, mert érezte, hogy Jerina iránti szerelmét semmivel sem képes kiölni szivéből.

Hozzálátott tehát újra dolgaihoz. Utazott és számított, hosszú időre elkerülve az ismerős ablakokat. És minél tovább kiállta, hogy a napok a nélkül teljenek, hogy Jerinát legalább egy pillanatra láthassa az ablakokon keresztül, annál inkább bízott erejében, hogy feltett szándékát siker koronázza.

Pedig az egész csak önáltatás, hazugság volt. Számadásai mellett mint egy kobold, ott ugrándozott az ismerős kedves alak, gödröcskés ajkaival, izzó fekete szemeivel s elkísérte útjaira is, hogy ingerkedjék vele. Majd álmait zavarta meg, mintha csak feddőleg imigy szólna:

- Nem vethetsz ki a szivedből Nikó, hiába törekszel reá. Oda vagyok nőve s ott kell engem viselned teljes életedben. Mire való hát ez az idegenkedő játék. Várj! hiszen jöhet még idő, mikor reád szorulok. Mikor szükségem lesz reád. Érted-e? Reád és nem vagyonodra, a mitől a többiek nem fognak elválasztani tudni soha!

Ennek a megmagyarázhatlan lelki kényszernek aztán nem birt ellenállni. Ha akárhol elfogta ez az oktalan képzelgés, rohant haza, abban a hiszemben, hogy hívja, várja, keresi, hogy most van itt a kellő pillanat barátsága érvényesítésére! Most!

Mikor pedig hazaérkezett, nem talált semmit, mint a megunt kisvárosi alakokat, a mindig egyforma törzsasztalt s ugyanazokat a pletykákat, a mik ép oly kevésbé változtak, mint a cigány nótái.

Mégis, egyszer arra érkezett, hogy Herbicsné meghalt. Annak a napnak délelőttjén temették, a melynek estéjén visszatért.

Nem kerülhette el a részvétlátogatást.

Jerina a kis szalonban fogadta, a melynek toronyszerű kiszögelléséből az utca egész hosszán végig lehetett tekinteni.

Fekete ruhájában, lefogyottnak, kimerültnek és betegnek látszott. A csapás még sokkal újabb volt, semhogy magához térhetett volna. És mégis, mintha csak azt akarta volna bebizonyítani, hogy a halandó gyenge ember legnagyobb fájdalma is csak addig tart, a míg a természeti szükségletek kielégítést nem nyernek, a mama halálának körülményeit könnyező szemekkel elmondva, mindjárt élénkebb társalgást kezdett.

Ketten voltak a kis szalonban, bizalmas együttlétben, a mit nem zavart meg semmi. A kályhában pattogott a tűz, a téli nap nyomasztó homálylyal borult az ablakokra.

- Hol járt Nikó, hogy oly régóta nem láttam? Mennyi ideje is csak. Egy hónapja, - nem, kettő már. Ugy-e?

Az elmondta részletesen, tekintetét le nem véve róla, mialatt összehasonlítja, hogy ugyan melyik ragyog jobban, szemeinek fénye-e, vagy a gyémánt fülbevalók.

Jerina figyelmét nem kerülte el ez a reá tapadó tekintet. Megsímogatta haját és megigazgatta ruháját.

- Minő jó dolga van! Néha engem is úgy elfog a vágy utazás után. Kivált most! Mennyire szeretnék, ha csak egy napra is, lemenni oda, a hol együtt jártunk tavaly. Emlékszik? Csak egy napra legalább. Ugy vágyakozom innét. Ugy szeretnék napsugarakban fürdő tájéket látni.

- És ugyan miért nem láthatna?

- Ah! hagyja el Nikó. A férjemnek még előhozni sem merem. Anyám halálával sok baj szakadt a nyakunkba s aztán ő olyan különös.

Körülnézett és halkabban folytatta:

- Mióta nem bibelődhetik lovakkal, a kártyára adta magát. Szegény anyám halálát is siettetta a folytonos zaklatás pénzért és újra pénzért.

Odahajolt hozzá egészen.

- És mikor nem birt adni többé, a szemébe mondta, hogy mi megcsaltuk őt, hogy mi vagyonnal hitegettük s ime ni kisül, hogy mindazért egy batkát se adna a zsidó, a mink van s hogy ne csodáljuk, ha ő úgy fog véget vetni ennek a nyomoruságnak, a hogy legjobbnak látja!

Nikó tágra nyílt szemekkel hallgatta s vére sebesen lüktetett végig nagy testében, a mint Jerinát egészen közel érezte magához.

- Azt mondta? - kérdé.

Jerina hátradőlt székén s eltakarta arcját.

- Tudom, hogy honnét keletkezett mindez. Biztatják, helyesebben biztatja valaki. Hogy ki? Nos hát egyike azoknak, a kik irigykednek reám s a kik hálójukba keríteni akarják.

Fellélegzett.

- Oh! ha tudná, mi minden történt azóta. Egyedül vagyunk, elmondom ha megigéri, hogy senkinek sem szól felőle. Ugy is magát illeti.

- Engem?

- Igen, igen, magát. Hallja csak. Egy alkalommal, mintegy három-négy hét előtt megint reggel jött haza czimboráival, meg a muzsikussal. Fel kellett kelnem, a mit annál kevésbé tettem szívesen, mert nem is éreztem magamat egészen jól. Mikor pedig panaszkodtam e miatt, azt vágta a szemembe: „Persze, nem tetszik a multság, mert nincs itt Ignyin Miklós. Vigyázz! Nem vagyok az az ember, a ki megtűri a házi barátokat. Csak megtudjak valamit. Hamar leszámolok veled is, mint a szeretőddel!” - Én sírtam e gyanúsítás miatt, ő pedig itt hagyott.

Egész bizalmasan mondta el mindazt, a mit ő azóta elkövetett s aztán felvetette a kérdést, hogy csodálkozhatik-e hát Ignyin Miklós, ha elkivánkozik innét.

Az nem volt pszichologus, de tudta, hogy mikor az asszonyok férjük ellen panaszkodnak, akkor itt van az a lélektani pillanat, a melyben a hódítók sikerre számíthatnak.

Kissé remegett a hangja, de azért érthetőn elmondta, hogy minő régen vár erre az alkalomra, hogy tudta már akkor e házasság banquerottját, mikor megkötötték azt, s hogy itt csak egy megoldás van, az, ha most, vagy ismételen előforduló ily jelenetek alkalmával felveti a válás kérdését. Aztán elmondta, miként ápolta azóta mindig iránta táplált régi szerelmét, hogy kivüle soha senkit sem fog nőül venni s hogy mindenkor parancsára áll, rendelkezék vele.

S a mig elmondta mindezt, arcán egy becsületes lélek meggyőződése tükröződött, szemeiben köny csillogott.

Jerina nem bírta megérteni őt teljesen. Azt kivette, hogy ez az együgyűnek tartott ember oly gondolatokkal foglalkozik, a miket még feltételezni sem mert volna felőle. Azt megértette, hogy ez őt akarja s cserébe önmagát ajánlja föl, de magát a megoldást nem bírta felfogni s megremegett a gondolatra, hogy ez az ember csakugyan az akar lenni, a mivel férje oly alaptalanul gyanúsította.

- Akármikor történik s bármikor, mindenkor rendelkezhetik velem, esküszöm! - hangsúlyozta Nikó.

Jerina lesütötte szemeit s hallgatott. A helyzet kínos volt előtte s hogy véget vessen annak, másra terelgette át a beszélgetést.

És ez véget vetett Nikó hirtelen támadt bátorságának. De mikor eltávozott, hevesen megcsókolta a fiatal asszony kezét s fülébe súgta:

- El ne felejtse, a mit mondtam.

Most hát újra rabja lett ennek az érzelemnek, a mit önhittségében egyszer leküzdeni akart. De valami sajtászerű megnyugvás költözött a szívébe. Biztos volt felőle, hogy az az idő bekövetkezik, a mikor abból a játékból ő fog győzedelmesen kikerülni. S úgy várta azt, a hogyan üzletei lebonyolítását várni szokta: hideg vérrel, nyugodtan.

Nem tartotta becsületes szándékával megegyeztethetőnek, hogy Jerina körül legyeskedjék, mint a többiek. Azt akarta, hogy ajánlatát érett megfontolás tárgyává tegye s ő maga keresse fel őt.

Volt egy birtoka odalenn a Lónya vize mentén. Szép, lankás vidék, a melyet őserdő koszorúzott. Még apjától örökölte, a kinek az volt a terve, hogy az erdőket kivágatja s az így nyert szántóföldet nyereséggel adja tovább.

Most örült rajta, hogy a terv nem hajtattott végre s mikor bolyongásai közben odatévedt, oly szépnek találta azt a helyet, hogy szeretett volna odaköltözni. A kényelemből mi sem hiányzott. A birtok közepén egy vadászkastély állott, - az egykori birtokos nyaralója. Mikor annak termeit bejárta, akkor is Jerinára gondolt s arra, hogy minő boldog lehetne itt ő vele.

És most ez a gondolat egészen elfoglalta. Intézkedett a nyaraló rendbehozatala iránt s aztán egykedvűen élte át a napok egyforma lepergését.

Nemsokára egy lépéssel közelebb jutott céljához. Szemendry Ákos kereste fel, látogatását hosszú panaszsal nyitva meg a Herbicsné halálával reá nehezedett vagyoni bonyodalmakról. A vége az volt, hogy pénzt kért az ügyek rendezésére.

Soha, senkinek nem adott oly készséggel mint neki, habár tudta, hogy az a pénz egészen más célokra lesz fordítva, mint a mire mondván volt.

Szemendry Ákoson teljesen erőt vett a kártyaszervenvedély, habár csak oly módon áldozott, a mint a hozzá hasonló gentlemanektől eltanulta, a kik időtöltésből kerestek a játékban szórakozást, hideg közönnyel szórva a pénzt s a legnagyobb összegeket is a nyugtalanság legkisebb látszata nélkül egyenlítve ki.

A fiatal hadnagy, a kit változó szeszélye mindig újabb szenvedélyek uralma alá hajtott, kedvező talajt vélt találni pénzviszonya kielégítésére s a szerencse váltakozva állott oldalához.

Ignyin Miklós kárörömöt érzett, a játék esélyei hallatára. A szívében uralkodó szenvedély sugallta azt s úgy hitte, hogy Jerinát annál hamarabb karjaiban fogja látni, mentül hamarabb bekövetkezik férje elmaradhatlannak vélt bukása.

És adott, meg újra adott kölcsönöket neki, a biztosítás minden igénye nélkül, csupán becsület-szóra, vagy egy-egy névjegyre vetett hanyag pár sorra.

Szemendry Ákos pedig első dolgának tekintette visszajuttatni a pénzt, ha a téli estéken a városba szorult vidéki birtokossággal átvirrasztott éjjelek után a zöld asztal mellől nyereséggel kelt fel.

Ámde a mindig nagyobb-nagyobb kölcsönösszegek nem szaporodtak fel oly hamarosan, a mint azt Nikó shyloki mosolylyal várta. S így nem maradt hátra egyéb, mint türelemmel várni, a míg teljesen hatalmába nem kerül.

Egy éjjel, épen az e fölötti gondolatok rabolták el álmát, a mint ablakán előbb halk, aztán mind jobban erősbülő zörgést hallott. Kinézett s csaknem semmivé lett bámulatában, a mint ott egy könnyen öltözött női alakot pillantott meg, a kiben Jerinára ismert.

Eszeveszett sietséggel nyitotta ki a kaput, mialatt száz gondolat cikázott át agyán.

- Jerina az istenért, mi történt?

- Magáért jöttem. Segítsen! Mentsen meg! - mondá dideregve, mialatt a könnyek arczán leperegtek.

- De hát...

- Nem mondta-e, hogy segítségemre lesz, hogy oltalmazni fog? Most hát itt az alkalom. Bosszút kell állnia, erős bosszút!

Aztán odaborult a hatalmas vállakra és zokogva, töredezett hangon panaszozt:

- Hiszen senkim sincs, senkim! Ugyan hova futhattam volna máshová, mint ide. Azt mondta, igen, megesküdött reá, hogy nem fog elhagyni, hogy szeret. Mutassa meg tehát most, mit ér ígérete, esküje, - aztán akár örökre a magáé leszek.

Szemeiben felvillant az a vészes tűz, a mely fájdalmának, felindulásának nagyságát jellemezte, apró kezeivel belekapaszkodott Nikó nagy alakjába, mintha vonszolni akarná. Az teljesen elvesztette maga alól a talajt, s nem is véve számba a helyzetet, hogy ott az utcán, a téli éj késői órájában egyedül állanak, - újra csak azt a kérdést ismételte:

- De hát mi történt? szóljon Jerina!

A melancholiából a cselekvő szenvedély uralmába hajtott asszony végre türelmetlenül vágta szemeibe:

- Ejh! Mi történt? Hát kezét emelt rám!

- Megverte? Oh! - üvöltött Nikó s egész óriás alakjában megremegett. Aztán lehajolt a didergő kicsi asszonyhoz s gyöngéd, szeretetteljes hangon súgta a fülébe: - Megyek és végzek vele azonnal. Tudtam, sejtettem, hogy erre fog vetemedni. De addig térjen be hozzám, jövedő otthonába. Itt védve lesz mindörökre. Hiszen úgy is fázik, remeg!

- Nem, nem! Hova gondol Nikó? Nekem vissza kell térnem.

- Vissza, ő hozzá?

- Hozzá, de magával, Nikó. Meglátjuk, hogy most merészli-e újra felemelni kezét reám, mikor nem vagyok oltalom nélkül.

A karon fogott kicsi asszonyt úgy röpítette végig a kis város kihalt, néma éjszakáján, kabátja egyik szárnyát kitarva, hogy a téli szél ne érje.

A Herbics-ház emeletéről az ebédlő lámpájának fénye derengett alá... Előbb Jerina ment fel s nyomában Ignyin Miklós lépkedett.

Nem találtak senkit. Szemendry Ákos eltávozott.

- Elment, újra elment! Oh istenem, mindig így tesz, ahányszor ingerülten tér haza s én ellene szólok. És ma még a szokottnál is ingerültebb volt.

Nikó odalépett Jerina mellé s halk, esengő hangon kérdezé:

- És most mit akar tenni?

- Ah! valóban magam sem tudom! Ostobaság volt tőlem elfutni innét, talán visszatarthattam volna. De hogy megütött, megrémültem. Nem, még most sem világos előttem, hogy történt s nem tudom most sem, mit teszek.

Ignyin Miklós megragadta kezét s elmondta újra, a mit a multkor annyiszor ismételt, elmondta, hogy a szép nyaraló már ott várja őket a Lónya mentén, hogy a történetek után nem marad más hátra, mint elhagyni őt s követni a józan ész, a becsületes, igaz érzelem hívó szavát.

- Igaza van, el kell hagynom őt! - mondta Jerina reszkető hangon, - de ebben az órában, így? Nem, az nem lehet.

Nikó egész ékesszólását latba vetette, hogy rábeszélje. Hiszen olyan észrevétlenül történhetnék meg minden. Felölténé prémes köpenyét, az üveges hintó elé négy lovat fogatna s mire a reggel felvirrad, túl volnának a réven. Hátra pedig nem hagynának egyebet, mint egy levélkét, a mi mindent megmagyarázna. És ő visszatérne, a mint Jerinát a kis kastélyban elhelyezte. Rendbe hozná vele az ügyet s csak akkor menne érte, mikor már nem hiányoznék frigyükből, - csak a pap áldása.

Jerina száz ellenvetést tett. Botrányt és a miatti félelmét emlegette, hogy ha itt hagyná, - megöli. És olyan rémült arczot csinált, mintha már bordái közt érezné az éles kard pengéjét. És e közben aggodalmasan tekintett körül és figyelt minden neszre, remegve gondolván arra az eshetőségre, hogy félszeg helyzetében férje meglepheti. El kellett hát a késői látogatót távolítani minden áron.

De az nem tágított. A régen áhított kedvező pillanatot elérkezettnek látta, hogy az évek vágyakozásának, epekedésének tárgyát most magáévá tegye.

Végre is csak úgy rázhatta le magáról Jerina, hogy távozásukat mint bizonyosat ígérte meg, de annak idejére nézve másnap akart csak végleg megegyezni.

És Nikó egy karakteres ember önuralmával távozott, még arra sem használva fel kedvező helyzetét, hogy egyetlen csókot nyomott volna a szép arcra, melyre a hideg utcza levegő után a lakás langyos hőmérséklete pirosló, hamvas rózsákat csalt elő.

Ezt későbbre tartotta fenn. Akkorra, a mikor oda fog menni érte a bájos vidékű nyári lakba, a mely számára a mennyországot volt hivatva magába rejteni.

Sohasem készült utazni ily örömmel, mint a hogy most készült erre az útra, a mit Jerinával fog megtenni. Figyelme a legkisebb részletekre is kiterjedt, a mig az úti készülődéseket megtette.

S aztán sietett Jerinához, hogy indulásuk idejét megtudja.

A prózai embereknel már ebéd után volt az idő, a tiszték azonban csak ilyenkor végezték reggelijüket. Szemendry Ákos is ilyenkor szokott mindig a kaszárnyába elnézni, hogy onnét a tisztai kaszinóba vegye útját.

Jerina valóban egyedül volt. Mintha megremegett volna, a mint Nikót belépni látta. De el volt készülve erre a találkozásra, mert felugrott és mosolyogva lépett eléje.

- Maga bizonyosan haragszik reám és megvet engem? - mondá kezeit odanyújtva.

- Én? miért?

- Oh! érzem, hogy elég oka van reá.

Ignyin Miklós kérdőleg tekintett reá.

- Essünk túl rajta, édes Nikó. Mondjon ön is le arról a balgaságról, a mit elkövetni akart. Én már lemondtam!

- Lemondott? De hiszen...

- Megígértem, hogy követni fogom, de az ígéret nem volt meggondolva. A körülmények kényszere diktálta. Mi lett volna, ha férjem itt találja, abban a késő éjjeli órában, egyedül velem? Érti már!

Nehéz lett volna meg nem érteni. Nikó lecsüggesztette fejét s hallgatott.

- Most tudja már. Számíthatok hát elnézésére, bocsánatára?

- De hát miért volt mindez? - sóhajtott fel szomorúan.

- Magam sem tudom. A sátán szállt belém és odahajtott ablakához, hogy megraboljam nyugalmát és visszaéljek annak a jóságával, a ki oly nemes volt mindig irányomban s olyan jó! Oh! nagyon érzem tettem súlyát s már is vezeklek érte. Az én dolgom volt az egész, egyedül, kizárólag az enyém. Nem kellett volna abba mást beleavatni, még magát sem! Aztán túlhajtottam az egészet. Az esküdt feleségnek sok mindent el kell túrnia urától, arra már anyám megtanított!

- Tehát elfeledte, megbocsátotta neki?

- Miért ne? Megkövetett!

Hangsúlyozta az utolsó szót, de nem mert Nikó szemeibe nézni, félve, hogy hazugságát kiolvassa onnét. Pillanatnyi csend állott be. Az lecsüggesztette fejét s kezeit botjának nagy ezüst-gombján nyugtatta.

A boldogságra váró kicsi lakot mintha összeomlani látta volna annak fényes tükrében. Látta, tudta, hogy a míg ez asszony szerelme tart, nem fog az felépülni többé. És úgy fájt a szívének, hogy ezt a szerelmet nem ő bírja s a remény vékony szála se táplálta azt a hitét, hogy valaha megnyerheti, mert becsületes volt és ostoba, - abban a világban pedig, a melybe felkapaszkodott, más fegyverekkel, más eszközökkel folyt a küzdelem!

ABONYI ÁRPÁD
LIVANSKO POLJE

Bosnyák történet

(Kacziányi Ödön rajzaival)

Szent karácsony napján délután négy órakor kapott az alezredes parancsot arra, hogy az egész batallionnal vonuljon kelet felé s álljon meg a Livansko polje síkság legkeletibb szegletében addig, míg további teendőire nézve időközben majd újabb parancsot kap.

Negyvennyolc óra óta szakadatlanul havazott. Gyéren, szállingózva hullottak az ónszínű levegőben a fehér csillagocskák, de nem tartottak szünetet egy pillanatig se s lassanként újabb puha réteg képződött a térdig érő hatalmas hótömegben, melyet némely helyen szügyig gázolt a ló, s nem tudott megjárni ember. A bakák szívesen hallgatták az indulásra hangzó parancsot. - Föllélegzett, kinyújtózott valamennyi: dicsértessék a Jézus, végre kikerülnek ebből a farkasveremből, melyet három oldalról szorít össze a széles luczfenyővel megrakott sziklás hegység, hogy még lélegzetet se igen esik jól benne venni. Karácsony szent napja vagyon ugyan, de jó szívvel készülnek fel az útra. Inkább bármily nehéz és lassú czammogás a süppedő hóban, olyan utakon, a milyenekre odahaza Háromszéken még egy bitangba csatangoló urfi-farkas se igen vetemedék vala soha; - mint az a keserves téli lóger, mely félig már fává és parafadugóvá zsibbasztotta testüknek hajdanta ruganyos izmaikat. Kilencz hete hevernek itten s isten ne adja, hogy e szörnyű kilencz hét alatt bár egyszer is kitombolhatták volna magukból lassú halálát a tespedésnek. Mivel az isten nyilával, ha pálinka se volt? Rumról, kávéról nem is szólván, pedig dukált volna urasan az is...

Jókedvű székely bakák között hallgatag egykedvűséggel olajozgatta fegyverét néhány izmos oláh legény, vetekedők testi erő dolgában a bikával. Rászólt egyikre egy jóképű székely:

- Megyünk Onucz fiam, ordíts örömdben málé evő Nyikulájját az öregapádnak, - halljam, mért nem örülsz?

Visszafelelt lustán, vállait rángatva az oláh:

- Meg lehet meredni itt is...

- Ne izélj te, - morgott kelletlenül a székely s lecsapta tölténytáskáját az asztalra, hogy kigurult belőle néhány éles töltény a nyirkos földre, - örökké ilyen kutya kedvetek vagyon, testvérek, lóg lefelé az orra mindnek, miképen ha fejbúbon törült volna a lapos guta. Ráérsz halódni akkor is, ha lyukat ver húsodba valamelyik hegyi tolvajnak ólma, - miért nyöszörögsz most is?

- Ha ma nem, hát holnap... mindegy az Gyuri...

- Mindegy a lobogóba! - fortyant fel mérgesen a székely s hevesen gesztikulált a többieknek is, - mindegy tán, hé, ha ma csókolod meg puliszkád szöszfejű megfőzőjét, szerelmes párodát, Anuczát, vagy holnap? Ide hallgass vad oláh, ide hallgass!... Mindegy, ha ma szeretkezel ő véle össze, vagy holnap, kivált ha holnap már a körmöd alá szúrt Krisztus-tövist se érzi bőrod, mivelhogy eldölsz valahol a hóban s nem szuszogsz ezen a fertelmes földi golyóbicson többet... No, hát aztán, hé! bolond oláh, ne mondd, hogy mindegy.

Felelte csendesen a szálás havasi fiú, s még fanyarabb lett utána az ajaka széle:

- Hol vannak leányaink, Gyuri? Az enyém messze innét vár reám, a tied is vár reád; de tudjuk-e, hogy várnak? Tizennégy kicsi hónapja mult, hogy eljöttünk hazulról: vár a leány egy darabig, de meddig? Azt hiszem, nem várnak többet...

- Hej! te Onucz, Onucz, - fohászodott neki ökölbe fogott kézzel a székely, - van valami a szavadban; nem vagy te számár, nem... Kerítsen pofon valakit az ördög, bizony igazad lehet, testvér, - bizony igazad lehet...

Volt egy jókedvű kis hadnagy a zászlóaljban; erős, barna fiatal ember, igazi kincs. Tisztársai úgy hívták *der Pisti*, s titokban nagyon megharagudtak az alezredesre, midőn megtudták, hogy Prolog falutól balra a hegy alatt levő malomhoz őt rendelte ki hátvédnek hús bakával.

Vannak itt mások is, bátor tisztok, - miért nem azokból valakit? Egy karcsú, örökké szomorú elegáns fiatal tiszt hangosan is megjegyezte, hogy ő szívesen kimasírozott volna arra a veszélyes pontra, honnan valószínűleg soha se kerül eléjük der Pisti élve. Ellenség bujkál a hegyek között; minap kirabolták a felerészben idegenek által lakott Prolog falut is, - vigyázni kell. Neki, dörmögte egykedvűen a tiszt, amugy sincs várni valója az élettől, jobb lett volna, ha becsülettel pusztul. Dérütött kapitánya ráhagyta: igaz, jobb lett volna így, semmint bevárni a rút betegség végét, mely e csinos fiatal ember halálraitélt testében rombol...

Kiküldi ellenben a parancsnok Kovács Istvánt, a zászlóalj kincset. Nyomorúságban, bajban, veszedelemben elpusztíthatatlanul vidám vigasztalójukat, ki tréfásan csettintett nyelvvel, ha nem volt mit enni, s messze csengő, jóízű kacagással dicsérte szalmaágyának fényességét, mely körül polkát tánczoltak az egerek, s csupasz fülű patkányok rendeztek handicap-et.

A parancs azonban parancs. A kis hadnagy felhúzta köpenyegét, fejébe csapta sipkáját, térdig érő, magas lovagcsizmáit megkenette faggyúval, kiválasztott hús szálas legényt a kompániából, köztük Gyurit, a székelyt és Onuczot, az oláhot, s jelentette az alezredesnek, hogy a parancsot megértvén, kijelölt posztjára indul. Az alezredes mosolyogva nyujtotta kezét.

- Viszontlátásra hadnagy úr, auf Wiedersehen, Herr Lieutenant, bin überzeugt, dass Sie werde ich unbedingt sehen. (Meg vagyok róla győződve, hogy önt okvetlen látni fogom.)

A kis hadnagy kardja lesuhant a földre, azután sarkon fordult s a kiválasztott hús baka élére lépve útnak indult. „Önt okvetlen látni fogom” - dörmögte magában gúnynyal, miközben embereivel a sziklák mögé kanyarodott, - ez azt jelenti, hogy a többiek közül senki sem olyan, mint én. Gyönyörű bók, - megfizetem fejemmel árát.

Az alezredes hizelgő elismerése azonban mégis csak jól esett. A kis hadnagy testestől-lelkestől katona volt. Vidám, bátor, fegyelmezett, könnyelmű katona, egyaránt képes maga helyén az öldöklésre és a bölcsőringatásra. A parancsnok kemény ajkán nagy ritkaság a katonai dicséret illatos virága. Hetek óta ma szelidült gyenge mosolyra arcza s ő hosszú idő óta az első, a kinek elismerését szemtől-szembe mondotta ki. Meg kell azt érdemelni s meg kell fizetni is, ha úgy fordul a véletlen buta komédiája, hogy - isten veled világ... Szivarra gyújtott s halkán füttyörészve lépte csapata élén az omlós, süppedő havat.

A bakák egymással diskurálva baktattak utána. Gyuri, a székely, tízszer is fölnézett már az égre s elkeseredve rázta fejét: Szó sincs róla, hogy elpusztuljon onnan az a czudar, szürke ponyva, melyből hullnak-hullnak szakadatlanul a fehér csillagocskák, ezrével perdülve egy-egy gyenge szélcsapásban libbenő tánczra. Onucz, az oláh, félvállról nézett rá vissza hébe-hóba s kérdezve rántotta föl reá bozontos szemöldökét: no testvér, megmondtam úgy-e, hogy meg lehet meredni itt is?

A székely mérgelődve mordult hátrafelé:

- Bolond vagy, Onucz, nem látod, hogy Pisti hadnagy úr van velünk?...

- Látom, - pusmogta nyugodtan az oláh, - attól azonban nem támadunk fel.

- Azt hiszed, he...

- Azt én, frátyile Gyuri; egy se kerül vissza azokból, kik együtt megyünk. Varjú eszik belőled, belőlem holló; farkasok rágják össze Domnu Lajtinant Pistit, azt mondom - meglátjuk -

- Meg ám, ha meghóttunk, fiam oláh, miket vartyogsz? - nevetett tréfába kapva a székely, de nem segített neki ebben az istenes munkában senki. Lehorgasztott fővel lépkedtek a hóban a bakák. Egyikök megjegyezte, hogy különös színe van ma az égnek: rosszat jelent; veszedelmét érezvén, kéri tehát azt, kit itt hagy hírmondónak az ólom: írjon haza levelet Nyárádra és adja értésére hazavalóinak, hogy őt ne várják többet. Nagy kalamajkája lészen oda alatt az

ördöggel, ki senkit se vete még vissza a földre; gyútsanak egy szál olcsócska gyertyát az ő emlékezetének is.

A kis hadnagy félfüllel hallotta a bakák duzzogását, de nem fordult vissza.

Eszébe jutott, hogy harmadéve körülbelül ugyanez volt a helyzet, mint most, csak a mellékviszonyok voltak mások. Az egészre, azonban akkor is fel lehetett volna írni a mostani címet: „halál előtt”. Egy nyugalomba vonult városi tanácsos szép, fehér leányáról volt szó, ki kedves volt a maga végtelen ártatlanságában s fogalma se volt róla, hogy az apai hatalomnak is megvan a maga természetes határa, melyet átlépni nem szabad. Szerették egymást. Pisti hadnagy és a szép fehér Clarisse; hét hónapig tartott a rózsás álom; akkor megjelent a lát-határon Stankovics Milán, gazdag szerb gabonakereskedő - fiatal ember még, harmincz egy néhány éves s minden ceremónia nélkül megkérte Clarisse kezét. A nyugalmazott tanácsos két kézzel kapott utána - mohón, lelkendezve, rögtön, nehogy elszaladjon az arannyal megterhelt nábob. Ah, mily dühbe jött arra az elbizakodott, gögös fráterre, ki félvállról nézett le reá s máris oly bizalmasodva bánt a leánynyal, mintha biztos volna a siker. Törékeny, gyenge virág Clarisse, a szép, fehér leányka és a nyers arcú, nagy oszlop-ember, - bolondság tisztára az egész, a leány meghal...

Karácsony napja volt akkor is, mint ma. Kovács István fölkereste Stankovicsot a lakásán és fölszólította, hogy vonuljon vissza. Azt remélte, hogy meghökken szemének fenyegető tüzetől a szerb, de másképp történt.

Stankovics kacagni kezdett s egy gyönyörű, faragott szekrényből pezsgős üveget hozott elő.

- Bocsánat, hadnagy úr, - szerelmes vagyok; beláthatja tehát, hogy nem vonulhatok vissza.

A pezsgőspalaczk dugója pisztolylövéshez hasonló durranással csapódott ki az üvegnyakból. Stankovics megtöltött két poharat.

- Komédia az élet, uram; igyunk!

- Köszönöm, - mormogta boszankodva a hadnagy, s önkénytelenül bevallotta magának, hogy tetszik neki ez az őszinte, nyers, de becsületes Herkules. - Még egyszer ajánlom, vonuljon vissza...

- Dehogy, dehogy! Az én nevem - folytatta hirtelen fölemelt fővel, kevély mozdulattal - Stankovics Milán. Megfojtanám magamat, uram, ha ezt is - s rácsapott büszkén a mellére - gyöngeségen kapnám. Ha kért volna, talán, - követelésre soha. Meg van elégedve e válaszzal?

- Meg, - felelte indulatosan a hadnagy s ott hagyta ellenfelét, pezsgőstől együtt. Még az nap kihivatta. Stankovics kifogástalanul viselte magát; elfogadta a párbajt, bámulatos hidegvérrel vette tudomásul, hogy nem kard, hanem pisztoly van szóban, s a huszár-lovarda porondján úgy lőtt másnap reggel, mint egy Pain. Eleganciával, biztosan, hidegvérrel: Kovács Istvánt átlőtt vállal, sulyosan megsebesülve vitték lakására, hol három hónapig nyomta az ágyat. Kétszer került élete válság elé, de legyőzte fiatalsága a halált. Stankovics szorgalmasan látogatta. Egészen kibékült ezzel az alapjában véve nemes szívű, őszinte szerbvel, - s midőn pár hét múlva hírül hozták neki, hogy Clarisse mégis csak nőül ment hozzá, nem érzett semmi különösebb felindulást.

Ugy volt bizony; a szép, fehér leányka, törékeny virág, nem halt meg Stankovics karjai között, hanem egy tömzsi anygalkának lett piruló édes mamája, úgy bizony...

- Melde gehorsamst, Domnu Lajtnand, - lépett a kis hadnagy elé e pillanatban Onucz, az oláh, - nem jól megyünk.

A hadnagy megállt és körülnézett. Igaza van az oláhnak, álmodozásában nem is vette észre, hogy letért a prologi vén malom felé vezető útról s majdnem derékig érő hóban gázol. Visszaküldte az embert a sorba s szó nélkül megfordult. Az út sziklás hegy alatt kanyargott. Vastag fenyők, hóval megrakott, széles boróka-bokrok váltogatták egymást az esti párázatban, mely lassankint mindig lejjebb és lejjebb csúszott a völgyesség felé.

*

Majdnem egészen be volt már esteledve, mire a Prolog falutól körülbelül kétszáz lépésnyire eső vén malom közelébe értek s az útra kidülő szikla aljában megállottak. A malomnak eddig csak homályos körvonalai rajzolódtak bele a szürkességbe, a fák és cserjék, melyek a malom alatt elhúzódó befagyott vízárók szélén húzódtak lefelé, sejtelmes árnyképek gyanánt bukkantak ki itt-ott az estéli ködből. Onucz keresztet vetett: szent Antal kegyelme segíts, dráku (sátán) sompolyog ott lópatán az estéli ködben s lesi a katona lelkét, hogy magába szíjja...

- Fogd be a szádat, frátye, - sziszegte a káplár.

- Imádkozzál, Domnu káplár, jobb lesz, duzzogta az oláh megadással.

A kis hadnagy előre ment s figyelmesen kutatta tábori látcsöve segélyével a malmot. Elhagyatva, magában hallgatott hóval és jéggel borított zsilipjei mögött az öreg malom, - nem vett se rajta, se körülötte semmi gyanúsat se észre. Jobbra a mély malomárok, azontúl végtelen fehérsége a szűzfehér hónap; csillogó, hatalmas, félelmes tömege egy aczélszürke párázatban vesző síkságnak; a Livansko polje.

- Bajonett auf...

Zaj nélkül kapcsolódtak fel a szuronyok a fegyvercsőre s tovább vonult biztos rejtekéből a húsz főből álló csapat. Negyedórai baktatás után végre a malom alatt voltak. Öt óra elmúlt: jóformán egészen besötétedett már, csak a hó fehérsége világított. A balra eső hegyekből alig látszott már valami. Találgatni kellett: ez szikla, ez fa, az a fekete amott mély szakadás a hegyben, - jó puha sírhely annak, ki belezuhan.

- Kend itt marad, káplár, s csak akkor nyomul utánam, ha jelt adok, - suttogott embereinek a hadnagy; - négy legény, Onucz, Kaszás, Pápai és Gidró Gyuri velem jönnek. Pszt! csendesek legyetek fiaim, mint a holtak.

A kiválasztott négy legény közül három büszkén lépegetett a hadnagy után, - Onucz, az oláh lógatta csak a fejét. Izmos, bátor legény volt a havasok e fekete fia, nem félt a pokoltól sem, - fajának szomorú, melancholiára hajló vonása azonban neki is vérében volt. Kedvetlenül, megereszkedve, lomhán baktatott társai után; nem büszke reá egy cseppe sem, hogy ő is a kiválasztott fényes katonák között van, erőben, ügyességben az elsők között.

Vastag szálfából ácsolt dobogó vezetett a malomhoz, mely sötét mozdulatlanságban meredt elé a ködből, s teljesen elhagyatottnak látszott. Különös, - villant keresztül a kis hadnagy fején, - pár nappal ezelőtt felprédálta egy éjjel a túlnyomó részben idegenek által lakott Prolog falut egy guerilla-csapat; lehetetlenség, hogy idáig ne jöttek volna...

- Fertig... - súgta legényeinek a vezényszót, s megnyomta keztyűs kezével a kilincset, mely szintén tele volt hóval. Ma aligha nyitotta valaki, különben leverte volna a havat.

- Hadnagy úr, jelentem alássan, - dörmögte hallgatódzva a székely s úgy állt beszívott ajakkal, előre nyúlva az ajtó mellett, mint egy lesben gunnyasztó hiúz, - sírást hallok bévül...

- Jól hallasz, fiam?

- Jól, hadnagy úr; gyere csak Onucz.

Az oláh odament. Megállt az ajtó előtt és szintén hallgatódzott. Szomorú, fekete arczán némi elevenség villant fel egy pillanatra, miközben fejével bólintott s meggyőződéssel mondta:

- Je, Domnu Lajtnand; valaki sír benn.
- Ugy nézem, gyermek, - tódította suttogva a székelly.
- Je, Domnu Lajtnand, egy leánygyermek.

A kis hadnagy tudta, hogy ez a két ember sohasem téved. Csodálatosan éles fülű a székelly, - igazi ragadozó állat finom hallás dolgában az oláh. Meg volt róla győződve, hogy úgy van, a hogy mondják. Megnyomta tehát a kilincset s erőszakkal lökte be az eresztékbe fagyott nehéz tölgyfa ajtót, mely fülsértő nyikorgással fordult meg pántján.

Benn a malom homályos boltjai alatt olaj-mécses sárgás lángocskája derengett valami ágy-félére, melyen egy őszbe borult ember feküdt. Az ágy mellől nyulánk, alig kifejlett gyermek-leány rémült tekintete meredt a benyomuló katonákra.

- Ne féljen gyermekem, - biztatta előre lépve a hadnagy, s megparancsolta embereinek, hogy vonuljanak vissza az ajtó mellé, - nem lesz semmi bántódása, mi nem vagyunk barbárok.
- Uram, uram... - rebegette könybe lábbaadt szemmel a gyermek s összekulcsolt kezekkel térdelt a fiatal tiszt elé, ki megzavarodva hajolt le hozzá, s majdnem nyers hangon ismételte:
- Mondtam már, hogy ne féljen tőlünk.
- Ne bántson... kegyelem...
- Az ördögbe, gyermekem, ön nem akar megérteni! Ismétlem, hogy nem rablóval van dolga. Kérem, keljen föl és mondja el, hogy jutott ide. Ki ez az öreg ember?

A leány zokogva csúszott az ágy mellé s megcsókolta a pokróczról lecsüggő sovány kezét.

- Az édes apám... - lehelte fájdalommal.

A kis hadnagy csak most vette meghökkenve észre, hogy halottat néz. Nyitott szemmel, megfakult, megmeredt arczczal feküdt az öreg ember az ágyban. Ma reggel halt meg. Borzasztó seb tátongott bal lágyéka táján, abba pusztult bele. A leány mindent elmondott. Prologban laktak, szegény édes apja smyrnai görög kereskedő volt. Házukat felgyújtották, testvérét lelőtték, apja is csak úgy menekült meg, hogy még el tudott rejtőzni kapott sebével egy ólba, hová őt is betuszkolta. Ugy menekültek aztán éjjel ide a malomba, a hol azonban összerogyott az öreg ember s ma reggel borzasztó kínok között meghalt.

- Ne sirjon, kérem, - mormogta részvétellel a hadnagy, - mondja meg inkább, hogy hívják önt?
- Iréne.
- Vannak rokonai?
- Igen, Scutariban.
- Az nagyon messze van.
- Messze... - rebegette a leány s finom, telt arczocskájára szorította kezét, - soha sem fogom őket látni...
- Majd meglátjuk. Bizonyos egyelőre csak annyi, hogy itt nem maradhat.
- Óh, az atyám, az én jó édes apám...
- El fogjuk temetni atyját - mondta a kis hadnagy, s magához intette embereit, - Gyuri!
- Parancsoljon, hadnagy úr!
- Kimész a káplárhoz s megmondod neki, hogy félóra múlva temetni fogunk. Érted? Ássatok sírt ennek a szegény halottnak.

- Értem, hadnagy úr!

S a legény kifordult az ajtón. Odakünn csakhamar neki álltak tábori ásóikkal a bakák a hónak, ásták a sírt. Tavaszig tartó sírt a szegény halottnak, - aztán majd eltemeteti vijjogó sírásó madaraival isteni kegyelme az alkotónak megint, ha leolvad róla április vége felé a hó. - Szomorú temetés volt biz ez: húsz szuronyos katona térdig a hóban, s egy zokogó gyermek-leányka, félig megdermedve a fagytól. Két legény leeresztette a halottat a gödörbe, s rálapátolta szapora kézzel a havat. A többiek vezényszóra tisztelegtek; a kis hadnagy lebecsátotta kardját a földig s a szertartásnak vége volt. Pár percz múlva készen állt a hó-sír. Kereszt se kellett reá; smyrnai görög volt a halott, pihenhet kereszt nélkül is az ő istenében most és mindörökké, amen...

A kis hadnagy érezte, hogy erejét veszti karján a leány. Feje aléltan esik mellére, - megtört szegény gyenge lilium a fájdalomtól, jobb is, hogy nem tud egy darabig magáról, legalább kitalálhatja addig, hogy mit tegyen vele. Felölelte gyöngéden a karjaiba s besietett vele a malomba. A bakák követték. Esti hat óra volt; metsző hideg ömlött le a Dinari alpok tarajos csúcsairól, - soha ilyen fertelmes karácsonyestét nem értek eddig.

- Megmeredsz Gyuri, pusmogta gúnynyal az oláh s fújta a körmét.

- Vakapád, frátye... - mondá rá a székely.

A kis hadnagy pedig levetette ezalatt a köpenyegét s betakarta véle a leányt. Azután odaült mellé s tünődve, szájalommal nézte. Bájos szép gyermek, - finom arczocskája vetekedő fehérség dolgában a liliummal, ajaka olyan, mint egy vércsepp a havon... Mi lesz belőle, mit tegyen vele - mit tegyen?

A katonák összesúgtak a malom túlsó sarkában. A káplár lábujjhegyen kiment. Pár percz múlva utána sompolygott még két legény.

Onucz, az oláh pedig odament ezalatt a hadnagyához, s megállt előtte karján a köpenyegével, mint egy czövek.

- Domnu Lajtnand, - kezdte húzogatva, - pit gehorsamst, itt a köpenyágom.

- Nem kell fiam; vedd föl, mert megfagysz.

Az oláh megvakarta bozontos, nagy fejét és nem tágított.

- Bivalynak bőre bőröm, ökörnek húsa húsom; nem árt nekik a hideg. Ne vesse meg köpenyágomat, Domnu Lajtnand, - van nekem plúczom (blouse) alatt még egy báránybőr lájbim is, olyan meleg, mint a fene...

- Hazudsz, frátyile.

- Igazat beszélek, Domnu Lajtnand, úgy kövérítse meg isten a kedvesemet...

A hadnagy elmosolyodott és elfogadta a köpenyegét. Nagyon fázott. A hideg egyszerre rohanta meg a testét s kék pettyeket festegedett az arczával ajakára. Farkasvesztő fagy készül éjjelre; tűz nélkül nem fogják kiállani.

Onucz visszament a legényekhez s közéjük kuporodott.

- Lássam meleg lájbidat, testvér, - tapogatta meg izmos, domború mellét egy szőke fiú! Az oláh ránézett, elfintorította az orrát s lerázta magáról a kíváncsi legényt.

- Van a kutyának... - mormogta egyszerűen.

Künn ezalatt éles puskadörej vert visszhangot a vén malom falán.

A hadnagy talpra szökött s felugráltak a szalmáról a legények is. Mire kisiettek az ajtón, a káplár és a vele kisompolygó két katona a malom-dobogóhoz meglapulva lőtték a hegyről

leereszkedő ellenséges guerilla-csapatot, mely azonban csak lanyhán, egy-két lövéssel adogatta vissza a kölesönt. E lanyhaságból azt következtette a kis hadnagy, hogy túlnyomó erővel áll szemközt, mely bízik a maga munkájában s nem igen hederít oda pár golyóra. Hidegnek, fagynak egyszerre vége, - a fiatal tiszt olyan volt ebben a pillanatban, mint egy lángoló üszök, - szikrázott, tüzelt testében minden aprócska izom. Meg fogják mutatni ezeknek az orozva maró gazembereknek, hogy mi a katonai becsület.

- Okosan fiaim, okosan! - intette embereit, elhagyva minden előírt vezénylő formát s maga is megbújt egy oszlop mögött.

- Add ide Kaszás a puskádat; tégy ide, mellém egy csomó töltényt s eredj a malomba. Ha fölébred a leány, vigyázol rá és nem ereszted ki. Értetted?

- Értettem hadnagy úr! Vigyázok reá és nem eresztem ki.

A káplár térden csúszva közeledett a hóval belepett dobogón s kimutatott az útra, mely a fenyesek közül tűnt elő a vastag gomolygó ködben. Harminczöt, negyven kucsmás bukkant elé ott egy perczre. - - Könnyű fekete folt az egész...

- Feuer! - csattant ki a kis hadnagy ajkán villámgyorsan a parancs s a következő pillanatban hűsz fegyver dörgött bele a párázatba.

Jajszó és halálhörgés vágódott bele tompán, elfúlva a levegőbe. A golyók jól találtak. A fekete folt eltűnt. Onucz kilencz pontot számlált meg a havon; egy még mozgott s nyöszörögve túrta a fehér takarót.

- Azt ott hasba lőttük, - dörögte az oláh s megrázta némi szánalommal a fejét, - hogy kínlódik a nyomorult, - sziszegte elébb a fogai között, azután vállához emelte lassú, figyelmes mozdulattal a fegyvert és lőtt. A kilenczedik fekete pont nem mozdult többet... Ezzel azonban még nem volt vége. Néhány percz múlva ismét eltűnt az erdő alatt a fekete folt s a támadás hevesebb lett. Jobbra-balra a hóbuczkák mögül is lövések dörögtek a malom felé. Golyók sivítottak a dobogó fölött a falba. Egy ablak csörömpölve tört össze, darabjai fülsértő pengéssel pattantak szét a gerendákon. A kis hadnagy pár percz múlva tisztában volt vele, hogy a végeredményre nézve nem lehet kétség; menekülniök kell, - azok ott túl lehetnek százötvenen. Magához intette tehát a káplárt, s gyorsan intézkedett. „Lőni kell azokat a farkasokat ott túl addig, a míg jelt adok, - Onucz és Gidró velem jönnek. Leereszkedünk a malomárokba, s visszavonulunk a Livansko polje felé. Okosan, ügyesen káplár, - nem kell félni...”

- Értem, hadnagy úr!

A kis hadnagygyal csak Onucz és a székely mentek be a malomba, a többiek tisztos távolságban tartották a támadókat. Mindkét részről szakadatlanul dörgött a fegyver. Lőporbűz töltötte meg a levegőt, melyben most is hullott lassú szállingózással a hó.

Benn a malomban gyorsan felkészültek az útra. Az elhunyt görög kereskedőnek a tüszője, táskája ott hevert az ágy lábánál, - azokat a székely nyakába akasztotta Onucz. „Hozzad csak Gyuri, - rám szükség lesz” - mormogta szelid hangon, s elborult arczczal ingatta fejét. „Előbb te meredsz meg testvér, azután én...”

- Menekülnünk kell gyermekem, - magyarázta a leánynak a tiszt, - kapaszkodjék a karomba, nincs veszteni való időnk.

- Igen, uram, - suttogetta reszketve a leány.

Onucz kifeszítette a hátulsó malom-ajtót s előre ment. Lépcsők vezettek az árokba, hol víz foly tavasztól télíg, - most hó és jég az egész. Utána Gidró ereszkedett le. Ketten átvették a hadnagy kezéből a leányt s leemelték az árokba, melyre hólepelt fűzfák és tövisbokrok összecsapzott ágttömege hajolt. Jó búvóhely annak, a ki bírja az utat.

- Előre Gidró, mutasd az utat, parancsolta a székelynek az ifjú s átfogta karjával a gyermek hajlékony derekát, úgy vitte tovább. Azután éles sípjelt adott a káplárnak.

- Meneküljenek, Domnu Lajtnand, vigyázok én, - mondotta hátramaradva az oláh s megállt lövésre készen a fordulónál, honnan a malom kis ajtajáig lehetett látni. Egy darabig várt és hallgatódzott. Pár perc múlva a három menekülőt elnyelte a köd. Az oláh biccentett: jól van. Azzal utánok czammogott a mély árokban s hátra se nézett. Puskaropogás és ordítás kavargott a levegőben, - oda se ügyelt. Hiúz szemmel, előre nyújtott nyakkal lépte a havat mindenütt a nyomok után. Isten irgalmazzon a malom hős védőinek, - tizenhatsz legény tizannyi ellen - eddig nyilván már mind csendes emberek lettek.

- Így vagy úgy, mindegy - dörmögte szomorúan s egy perczre megállt. Vértörös fény világított bele a havas éjszakába: ég a malom...

Az oláh megvonta egykedvűen a vállát s tovább ment. Egy-egy fordulónál állt meg mindössze, hogy lesse az árkot, - nem mozdult azonban semmi. A győzelmes ellenségnek nem jut eszébe, hogy többen is lehetek még; üldözésről tehát szó sem lehet. Vigasztalás ez? A reggel messze van s ha meg is virrad? Hol van a zászlóalj? Ki véd a hideg ellen? Ki véd a hideg ellen?...

Onucz érezte, hogy didereg. Borzongás futott végig izmos testén: első lehellete a fehér hó-asszonynak, ki itt leng átlátszó alakjával a levegőben s ömlesztzi maga körül a halált...

Egy órai út után megállt Gidró, a székely és visszafordult. Az ároknak vége lett, künn voltak a síkon. Végtelen fehérség, mit csak befoghat a decemberi éjjeli ónos párázatában a szem, mindenfelé. Alig emelkedő domború buczkák a síkság egynémely pontján, a többi csupa fehérség, - csillogó hónap félelmes birodalma: a Livansko polje.

- Végünk van, hadnagy úr - dörmögte fogvaczogva.

- Miért?

- Megindult a szél, - felelte csüggedten a legény.

Megindult a szél, felkavarta a havat s egyszerre megkeményítette a levegőt, mely éles lett és szűrt, mint a tű. A kis hadnagy elhomályosodott szemmel bámult a karjai között nyugvó gyermekre s leült vele a hóba. Melengette szép kicsi arcját, mely mind jobban fehéredett s csókolta jéghideg ajkát, melyre rászálltak a csillogó hószilánkok s nem olvadtak el... Megindult a szél a Livansko poljén; farkas üvölt nagy messzeségben valahol a távoli nádas között s vívódik a hóasszonyal, ki torkát fojtja...

*

Onucz baktatott előre a hóban. A szél lerázta feje fölött a fűzfákról a havat s nagy erővel csapódott keresztül az árkon. Nem igen hallotta ugatását, megdermedt tagokkal vánszorgott tovább. Csak meg kellene hogy álljon s vége volna. Álmos már ugyis: nem tart soká.

Kiért a Livansko poljera s meresztette a szemét, hogy kivegye a nyomokat a hóban, de nem látott semmit. Betemetett mindent a szél.

Az oláh megállt. Pár lépésnyire tőle két halom emelkedett a hóban. A fejeket és a vállakat még meg bírta különböztetni a halálos fehér takaró alatt, mely vastagon belepett mindent, - azután már nem birt meglátni semmit. Vakító fehérség villogott szemei közé; elszédült, megvakult, megőrült tőle a nagy fekete oláh, azután lebukodott arczczal a hóba és nem mozdult többet.

A Livansko polje tündöklő, fehér síkjára vastag pászmákban verte le az égő malom füstjét a szél...

ADORJÁN SÁNDOR

A GYÜLÖLT ASSZONY

(Kacziány Ödön rajzaival)

Valami megmagyarázhatatlan változás történt a klub egyik legtekintélyesebb, legrokonszenvesebb tagjával, Jenővel: egyszerre nyugodt, vidám és derült lett, majdnem ép olyan kedves és szeretetreméltó, mint annak előtte, midőn még az élet tragikus eseményei meg nem rázták.

Ezek az események különben, minthogy egyáltalán nem költöttek, talán megérdemelnek néhány sort.

Jenő és Ödön, testvérek, már felnőtt ifjú korukban jutottak árvaságra; elég vagyonnal és műveltséggel birtak arra, hogy megálljanak a maguk lábán, iskoláikat szépen befejezzék, önállósítsák magukat s minthogy nagyon egymásra voltak utalva, tényleg még testvérek között is ritkán található szeretettel, sőt rokonszenvvel és becsüléssel is viseltessenek egymás iránt.

Minthogy mindketten mérnökök voltak, együtt nyitottak irodát, együtt mulattak, együtt utazgattak és életük úgy kezdett fejlődni, mintha soha egymástól ebben az életben elválni nem is lettek volna képesek. Fiútestvérek között, különösen ha többen vannak, gyakran előfordul az, hogy a maguk kis csoportját tökéletesen elégnék találják arra, hogy egyikük se legyen kénytelen az élet legóriásibb lutrijára, a házasságra föltenni a saját személyét. De azért ennek a lutrizásnak a kényszerítő hatalmát ritkán lehet elkerülni, akármennyire szeressék is egymást a testvérek s így találkoztak egyszer, aztán mindig többször Jenő és Ödön, egyazon lánynál.

A lány, Olga, rendkívül szép volt. Magas, karcsú, finom; halvány arczán porcellános piros-ság, finom, kissé keskeny ajkán hol dacz, hol nevetés, de mindig sajtáságosan ingerlő báj; homlokán apró csigák, kezei keskenyek és gyakorta idegesen babrálók. Meglátszott rajta a szülők mérhetetlen kényeztetése; a saját csábító erejének a tudása és az, hogy valamivel elégedetlen. Rendkívül finom ízléssel öltözködött, bár szegényesen. Az ízlés kifejlődött benne még akkor, a midőn szülei még módosan voltak, a dacos modor, a szándékos csinosság, tudatos csábosság támadt benne azóta, hogy vagyonukat elvesztették.

A két testvér udvarlását nagyon szívesen vette; nemcsak mert függetlenek és gazdagok voltak, de mert tényleg kedves, rokonszenves volt mind a kettő; komoly és a házasságra hajlandó is, alkalmas. Hogy melyiket szerette? Mind a kettőt, vagy egyiket sem. A mióta hozományának utolsó reményei is eltűntek a semmiségbe s utolsó gyermektelen nagybátyja is meghalt, a nélkül, hogy ő rá gondolt volna, hozzászoktatta magát ahhoz a gondolathoz, hogy a szegény leány egyetlen kötelessége, feladata, joga férjhez menni, mert a szerelem olyan fényűzés, a mit csak a gazdagok engedhetnek meg maguknak. S ezzel a gondolattal annyit és olyan sokáig foglalkozott, hogy támadt tőle egy vastag kéreg a szívében, kemény és szívós, melyet sok-sok tánczosa közül, a kik mind szerettek vele mulatni, de csak úgy, - megolvasztani egyik sem tudott.

A testvérek sem. De megolvadtak mellette ők, még pedig egészen. Előnyben, kitüntetésben nem részesült egyikük sem jobban a másikinál, de szíves fogadtatásban mindenik, még pedig olyan mértékben, hogy bátran fölléphetett kérőnek akármelyik.

S minél jobban haladt az idő, a helyzet annál kevésbé volt már eltűrhető. A testvérek kölcsönösen dicsérték a leányt egymás előtt s mondogatták, hogy a másik nyilván megint nagy tért hódított az ő szívében. Látták, figyelték egymást, míg végre Jenő, az idősb, így szólt a szervezeténél fogva is gyöngébb, finomabb, törékenyebb öcscséhez, Ödönhöz:

- Holnap elutazom Bukarestbe. Találkoztam azzal az oláh menyecskével, a kivel tavaly együtt voltunk Ostendében, megkért, kísérjem haza.

- Csak nem vagy belé szerelmes? - kérdezte Ödön s látható volt az arczán, hogy ez a felfedezés mennyire boldoggá teszi.

- De igen, komolyan beleszerettem, csak most vettem észre, hogy ismét láttam, - mondá Jenő, lassan megfontolva minden szót, figyelemmel nézve öcscsét.

Ödön hallgatott. Úgy látszik nagyon erősen megragadta valami hirtelen támadt ötlete. Végre némi közömbösséget színlelve, megszólalt:

- Pedig szerettem volna, ha itthon vagy a héten, mert meg akarom kérni Olgát feleségül.

A testvérek erre egymás nyakába borultak, hiszen Jenő egyebet sem akart, minthogy ez a kérdés egyszer már valamerre eldőljön.

Az esküvő nemsokára megtörtént s Jenő e percztől fogva mintája lett a gyöngéd, lovagias, önfeláldozó sógornak s neve, czíme sem volt többé egyéb, barátai körében, mint „a sógor”. Ebbe ment át egész lénye; ezért élt; ezért lett vidám, sziporkázó, költekező, hogy csak boldog legyen az asszony, és általa az ő öcsce. Néhány évig a legbámulatósabb ötleteket tudta ki-gondolni, megvalósítani azért, a miről különben már ki is mondotta, hogy az ő életének ez az egyetlen célja.

Pedig nem ért célta, mert ez a házasság nem volt boldog. A kis tanya fölött nem járt kelepelni a gólya, de annál sűrűbb volt benne az anyós, a ki mindig bízta a leányát, hogy mulasson a mig fiatal, hisz nem azért ment férjhez, hogy eltemetkezzék; öltözzék ragyogóan, megérdemli azt az ő nagy szépsége; hadd dolgozzék a férje, meg a kedves sógor kissé többet, bizony ennyi bájjal méltó felesége lett volna egy grófnak is! Mert bizonyos, hogy a mig egy szegény leány, ha gazdaggá lett, tud mértéket tartani; a nagy hozományú asszonyt rá lehet venni a leg-nagyobb szerénységre és takarékosagra; a tönkrement családok sarjai, ha egyszer ismét pénzhez jutnak, alig fékezhetők többé emberi erővel.

A menyecske szórta a férje meg a sógora pénzét; mulatott, utazott, féktelenkedett s folyton elégületlen, szeszélyes, makranczos, gyötrő volt. Jenő, mint a rabszolga, ugy engedelmes- kedett minden szeszélyének, de Ödön megtört a boldogtalanság súlya alatt, mert nem tagadhatta többé maga előtt, hogy az a lutri, a melyre ő mindenét föltette, rá nézve semmiféle nyereséget nem hozott, sőt fölemésztette az egész tétet.

S egyszerre feltűnt a láthatáron az udvarló, az elmaradhatatlan minden rosszul sikerült házasságnál. A fiatal, erőteljes, vidám, független gazdag férfiú; a ki az Ödön bérelt kocsija mellett saját kucsir-kocsiján hajtat el; a ki névtelenül küld nagy összegekbe kerülő bokrétaakat; a ki szerénységét ép úgy tudja fitogtatni, mint a hogy elárulja vagyonát; s a ki a mellett még a tisztességes szándék óriási erejű csábító eszközét is igénybe veszi.

A szegény gyöngé asszony egy ideig átkozza magát, miért akart olyan hamar feleség lenni, a mikor, ha várt volna, a gazdag János - így hívták - vitte volna haza a saját kastélyába. Aztán bizonynyal töprengett is rajta kis időt s talán megnyugodott volna abban, hogy most már nem lehet a tényeken változtatni. De csakhamar változtat a zavaros helyzeten az anyós; megtanítja a szeretett magzatot arra, hogy igenis lehet, csak akarni kell. A dolog egyszerű: a válasz. János úr keresztény, Olga zsidó, annál jobb; legalább Olga, a mint kitér, könnyen megszabadulhat az első férjétől s lehet a másodiké. Rövid az élet; csak az ostoba lehet válogatós és lelki- ismeretes.

S a mint megindult a tragikus kifejlődés ez első köve s a testvérek előtt nyilvánvalóvá lett az asszony szándéka, rohamosan jött utána a többi.

Jenő megkísérelte még erőszakkal megakadályozni ezt a kifejlődést s megmenteni öcsce boldogságából legalább a morzsákat, a látszatot, s az asszony, úgy a hogy van, a minővé lett, az övékének. Párbajra kényszerítette János urat, hogy vagy megöli, vagy megöletve magát, a saját holttestét állítja oda az asszony végzetes lépése elé: ám rugja félre, ha meri. S el volt

határozva a legnagyobb vérengzésre, mert hiszen Olgát ő is szerette s ha lemondott róla, az öcscse kedvéért, a gyűlölt János úrnak ugyan át nem engedi.

A párbaj megtörtént, pisztolyra előbb, aztán kardra is. De a mint e középkori ostoba dolognál rendesen lenni szokott, hitványságnak bizonyult. Mert a párbajoknál ép olyan gyakran meg-esik, hogy semmiségekből emberhalál válik, minthogy karczolással végződik az olyan vereke-dés, melyben valamelyik félnek az elpusztulása kívánatos lehetett a többinek a boldogulására.

Csak szegény Ödön, a szerelmes férj jutott, a mikor megtudta, hogy mi történt s hogy ennek folytán mi készül, még egy lépéssel közelebb a sírhoz: úgy összetörött, ereje úgy megfogyat-kozott.

Az asszony megindította a válópört s kezdte azzal, hogy kikeresztelkedett. Ödön, mint a kétségbeesett, úgy rohant boldogsága álmképe után, a mely pedig már olyan rég eltűnt előle s elhagyta vallását ő is, csakhogy az az asszony el ne hagyhassa őt. De János úr, a hatalmas, gazdag és tagadhatlanul lovagias férfiú sokkal jobban benne volt már a dologban, semhogy tágíthatott volna. S hatalmát így föl is használta arra, hogy Olgát egészen megszabadíthassa, feleségül vehesse. Nemsokára el is vette.

Ödön összeroskadt s már nagyon közel volt a megsemmisüléshez.

Ismét egyedül volt a két testvér, de hajh! nem úgy többé, mint egykor, nem fiatalon, nem vidáman, hanem megtörten, az egyik a halálhoz, a másik a kétségbeeséshez közel.

Ödön, a mint ott vergődött az ágyán, folyton csak arra kérte a bátyját, hogy ő rá ne haragud-jék.

- Te is szeretted Olgát, jobban megőrizted volna, mégis elvettem tőled, - haragszol-e rám nagyon?

Jenő csak sírt.

- Megöltem a te boldogságodat magamért, elhagytam apánk vallását ő miatta; s lám, mégis így kell meghalnom, - haragszol-e?

Jenő csak szeretettel szárítgatta szegény öcscse homlokáról a verejtéket, de nem felelt.

- Ha legalább a szüleink mellé temetnének, - suttogta a beteg, - de már az sem lehetséges többé. Ott leszek egyedül, annyi idegen között... Mindig együtt voltunk, a mióta élünk, hagysz-e engem ott egyedül feküdni holtan?

- Nem léssz ott egyedül, én is ott leszek, - mondá Jenő s igyekezett nem sírni.

- Milyen jó vagy! milyen jó vagy! milyen...

S azalatt folyton símogatta ágya mellett ülő bátyja térdét, a mig egyszer keze lecsúszott, megkoppant az ágy fájában.

Ödön meghalt.

Az asszony eltűnt a férjével, Jenő egyedül maradt egészen. Nem lett azért vad ember. Sőt ellenkezőleg, igyekezett tréfás, jókedvű lenni; hangosabban kaczagott mint azelőtt; a társa-ságba gyakrabban járt; nagy vállalatokba fogott s azokat egész erejével és tudásával hajtotta keresztül. Többet dolgozott sokkal, mert igyekezett elfoglalni valamivel minden percét, akár tréfával, akár munkával, akár beszéddel. Mert ha egy-egy pillanatra mégis magára maradt, ha gondolkoznia lehetett, akkor rémséges dolgok jutottak eszébe: az öcscse künn a temetőben s az az asszony a más karjai között.

Ezzel a képpel pedig minél ritkábban szeretett egyedül maradni. Olyan felbőszülést érzett ilyenkor a szívében, hogy ölni tudott volna; de nem lovagiasan, nem a szabályoknak meg-

felelőleg, de úgy mint a vadállat, a mely nem néz, nem lát, hanem meggyel felbőszült ösztöne után s addig tipor és mar mindent, a mit maga előtt lát, a míg csak őt magát össze nem morzsolják.

Ezért volt olyan szertelenül vidám, s ezért húzódtak tőle jóbarátai is, mert látták, hogy a derültség alján milyen mélységes keserűség, minő sötét gondolatok lappanganak. Abból, a mi azelőtt annyiféle módon szórakoztatta, csak egyhez ragaszkodott: a kártyához. Nagy pénzbe játszani; meglátni az ellenfelek arcán, szemében, az örömet, ha jó kártyájuk van s akkor rájuk törni a saját, ellenállhatlan pénztömegével; felébreszteni megrettenésüket, ha kártyájuk rossz; tettetéssel beugrasztani őket akkor a legmerészebb játékba s a mikor már diadal-maskodnának, lecsapni a magasból, mint a sas az ő áldozatára és megsemmisíteni őket; ebben találta talán egyetlen, igazi gyönyörűségét. Kártyázás közben árulta el magát leginkább, akkor tudott legkevésbé vigyázni érzelmeire; akkor lehetett meglátni rajta, hogy minő gyűlölettel viseltetik az ember iránt s mennyire utálja őket, mert kajánoknak, gonoszoknak, kárörvendőknek, pénzimádóknak tartja őket mind, - férfiat, asszonyát egyaránt.

Ezért nem is kártyázott vele más, csak a legszenvedélyesebb játékosok, a kik szerették azt a rendkívüli izgalmat, a mit ő játékában maga körül keltett; vagy a kiknek talán hasonló okuk volt keresni az olyan embert, a ki már gyönyörűségét, szinte élte célját találja meg a kártyaasztalnál.

Nézője természetesen annál több volt.

A mikor Jenő ott hagyta az olvasó-szobát, - a hol a hírlapokban keresztül futott minden egyes és kettős öngyilkosság, rendőri tragédia tudósításán, mert szerinte ez lévén csupán az igazi élet, egyebet figyelemre sem méltatott, - s ment a kártyázó szobába, csak úgy tódultak utána. Mindenki úgy szerette látni az ő játékát, mint a hogy a vérengző bikaviadalok vonzanak; magába szédít a mélység s bárminő undort keltsen is az ittas napszámosok dulakodása, el nem birunk tőle szabadulni, a míg meg nem láttuk, melyik esik össze közülök.

Ezért, mert mindenki tudta, hogy Jenő kártyázása tulajdonképen nem egyéb, mint egy kegyetlen marakodás a legfinomabb formák daczára, - méltán keltett feltűnést a klubban, hogy egyszerre szelid lett, mint a kezes bárány, kicsi pénzbe játszott; ha nagy előnyben volt, azt ki nem aknáztta, ha rossz kártyája jutott, megfutott, mint egy nyárspolgár s közbe annyi jóindulattal beszélgetett ellenfeleivel, mint egy szende asszony, megdicsérte a nyakkendőjüket, megjegyzéseiken mosolygott, maga ildomos, szelid tréfákat engedett meg csak magának s a mikor társai azt mondták, hogy a ki így játszik, az igyék inkább mandulatejet és feküdjék le tíz órakor aludni, minden megsértődés nélkül azt felelte:

- Igazatok van. Megyek én is haza egyszer jót aludni.

Szinte félelmesebb volt most, nagy meghunyászkodásában, mint az előtt, a mikor alig birtunk vele. Mert haragját, kegyetlenkedését, keserűségét legalább meg tudtuk magyarázni, megértettük, de ezt a hirtelen fordulatot, ezt a jámborkodást lehetetlen volt megdöbbenés nélkül észrevenni.

Elkísértem. Útközben nagyot kanyarodtunk a Duna partjára, a hol Jenő látható gyönyörűséggel szívta a pompás, friss őszi levegőt; s szinte naiv gyönyörrel álmélkodott a főváros remek fekvésén, a mit különben húsz év óta folyton maga előtt láthatott. Lassan, szinte félfő óvatossággal tereltem a beszélgetést úgy, hogy megkérdezhettem tőle, a nélkül, hogy illetlenséggel megsértsem, hogy voltaképen mi történt vele? Mitől változott meg ilyen hirtelen?

- Határozottan magam sem tudom, csak gyanítom. Tudod, nagyon furcsa az egész, szinte gyermekes. Talán értelme sincs, olyan különös.

Biztattam, mert szinte röstelkedett. Mondja el, nem fog neki rosszul esni, ha elmondhatja, majd meglátja.

- Igen, ez a gyónás balzsama a mi vallásunkban, - mondta gúnyosan, czélozva az ő új vallására. - Pedig az egész változás még a másik vallásomból ered, abból, hogy még nemrég zsidó voltam. Tudod, mostanában voltak a nagy zsidó ünnepek, s azokban van néhány óra, a mikor csak a kedvelt halottjainkért szoktunk imádkozni. És a zsidónak, akármilyen kevésbé tartsa is a vallást egész esztendőben, ha még a hosszú napot is olybá veszi, mint babonás formalitást, a maga halottja ilyenkor mégis eszébe jut. A vallásról gondolkodhatik kiki, a hogy akar, de ha szeretett valakit nagyon és igazán, a mint szeretheti az anyját vagy a testvérét s az meghalt, lehetetlen, hogy fájdalommal ne gondoljon rá, a mikor alkalma van. A fájdalomhoz pedig nagyon közel van a vallás. Így jutott nekem is eszembe a szegény öcsém, most hosszú napkor. Tudod, én hiszem az istent, de a formákat nem követem. Templomban nem voltam már tíz éve, de az idén, hosszú napkor el akartam menni mégis, hogy... no, egy kicsit imádkozzam az öcsémért, szegényért. Útközben aztán eszembe jutott, hogy keresztény vagyok... nem imádkozhatom az öcsémért. Mit mondanának a zsidók, ha bemennék a templomba? Nagyon keservesen esett, mert én az öcsémet igazán szerettem és véghetetlenül sajnáltam... Elmentem sétálni. S őszintén mondhatom, hogy egészen önkénytelenül, akaratom ellenére odatévedtem a zsidó templom környékére ép abban az időben, déltájt, a mikor a halottakért imádkozni szokás. A kis fiúkat, lányokat, fiatalabb embereket, a kiknek még halottjuk nincs, - a boldogok! - kibocsátották a gyülekezetből s benn csupán azok maradtak, a kik ájtatosak, de egyszersmind gyászolók.

Talán el sem hiszed, de az nekem véghetetlenül rosszul esett, hogy én közöttük nem lehetek... Csak azért is elmondtam a magam imádságát, úgy a mint gyerekkoromból emlékeztem rá, a mikor még a szüleinkért szoktunk volt imádkozni. Ez aztán nagyot könnyített a lelkemen, ámbár a keresztiséget fölvettem. Ez olyan képtelenségnek látszik, de azért így van. S a mikor hazafelé indultam, szemközt találozotam...

- Olgával?

- Igen, vele. Az első pillanatra elfogott a düh s ez azt hiszem meg is látszott rajtam, hiszen ép az imént szenvedtem ő miatta, a ki az öcsémet megölte, - de ő olyan szeliden, annyira alázatosan nézett rám s olyan megadóan kulcsolta össze a kezét, a mint mellettem elment, hogy a könny a szemembe szökött. Mert ez a boldogtalan asszony, csak akkor vettem észre, már anya volt, s a mikor könnyölgően a két kezét összetette, nem magáért esdekelt, hanem azért a kis ártatlan magzatért, a ki nekünk nem véthetett semmit...

- Hát aztán, Jenő, mi történt?

- Mi? Alig hihető. Utána mentem, megfogtam a kezét, jól a szemébe néztem, - most is gyönyörű még, de már jóság is van a szemében, - s azt mondtam neki: „Az Isten áldjon meg Olga, én már neked megbocsátottam.” Ő pedig megszorította a kezemet, szepegett egy kicsit, mintha szólani akarna, de nem bírta, aztán elsietett... Ez az egész. Megszabadulhattam egy nagy gyűlölettől, megbocsáthattam annak a kit szerettem - s ez kimondhatlan megkönnyebbülés az én szívemnek.